

**ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА
ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АДА
НА ЖИВОТНИ СРЕДИНУ**

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ - НОВИ САД

Е - 2220/1

ДИРЕКТОР

Перица Манојловић, дипл.инж.саобр.

Нови Сад, новембар 2008. година

ОБРАЂИВАЧ: ЈП "ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ" НОВИ САД

РУКОВОДИЛАЦ ТИМА: Тамара Зеленовић Васиљевић, дипл.биол.

СТРУЧНИ ТИМ:
Смиљка Протић, дипл.инж.арх.
Љиљана Јовичић Малешевић, дипл.ецц.
Бранко Миловановић, дипл.инж.мел.
Зоран Кордић, дипл.инж.саоб.
Бранислав Вукадиновић, дипл.инж.саоб.
Зорица Санадер, дипл.инж.електр.
Милан Жижич, дипл.инж.маш.
Драган Морача, арх.техн.
Драгана Матовић, оператер

КОНСУЛТАЦИЈА И САРАДЊА:

Извршно веће АПВ –
Покрајински Секретаријат за заштиту животне средине
и одрживи развој, Нови Сад

САДРЖАЈ

УВОД	1
1. САДРЖАЈ И ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АДА	2
1.1. Циљеви изреде Просторног плана општине Ада	3
2. ВАЛОРИЗАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	8
2.1. Природни ресурси	8
2.2. Сеизмика	10
2.3. Климатске карактеристике	10
2.4. Педологија	11
2.5. Становништво	11
2.6. Привредне делатности	12
2.6.1. Пољопривреда	12
2.6.2. Шуме, шумско земљиште, ваншумско зеленило и ловна подручја	13
2.6.3. Индустрија	14
2.6.4. Трговина, угоститељство, занатство	14
2.6.5. Туризам	14
2.7. Мрежа насеља и организација јавних служби	15
2.8. Инфраструктурни системи	16
2.8.1. Саобраћајна инфраструктура	16
2.8.2. Водопривредна инфраструктура	17
2.8.3. Енергетска инфраструктура	19
2.8.3.1. Гасоводна и нафтоводна инфраструктура	19
2.8.3.2. Електроенергетска инфраструктура	20
2.8.3.3. Телекомуникациона инфраструктура	20
2.9. Природна добра	20
2.10. Непокретна културна добра	21
2.11. Елементарне непогоде	22
2.12. Заштита животне средине	23
3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРОСТОРА, КОЈИ МОЖЕ БИТИ ИЗЛОЖЕН НЕГАТИВНОМ УТИЦАЈУ	25
4. РАЗМАТРАНИ ПРОБЛЕМИ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПЛАНУ И ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ИЗОСТАВЉАЊА ОДРЕЖЕНИХ ПРОБЛЕМА У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ	29
5. ПРИКАЗ ПЛАНОМ ПРЕДВИЂЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА У КОНТЕКСТУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	35
6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА ПОВОДОМ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	35
II. ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ИЗБОРОМ ИНДИКАТОРА	36
III. ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНОМ ПРЕДВИЂЕНИХ АКТИВНОСТИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА МЕРАМА ЗАШТИТЕ	39
1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА МЕРАМА ЗАШТИТЕ	39
2. ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА	40

3. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ У ОДНОСУ НА СЛЕДЕЋЕ ЧИНИОЦЕ:	40
3.1. Ваздух.....	41
3.2. Воду.....	43
3.3. Земљиште.....	45
3.4. Природна добра (флору, фауну и бидиверзитет)	46
3.5. Пејзаж.....	47
3.6. Становништво	47
3.7. Насеље (архитектонско наслеђе).....	47
3.8. Непокретна културна добра	47
3.9. Инфраструктуру	48
4. КАРАКТЕР НАВЕДЕНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	51
5. УСКЛАЂЕНОСТ НАВЕДЕНИХ УТИЦАЈА СА ВАЖЕЋИМ СТАНДАРДИМА, ПРОСТОРНО-ПЛАНСКОМ ДОКУМЕНТАЦИЈОМ И ПРАВНИМ ПРОПИСИМА	52
6. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ	54
7. МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА:.....	55
7.1. Шуме и шумско земљиште.....	55
7.2. Природна добра	55
7.3. Ваздух и воду	56
7.4. Земљиште.....	58
7.5. Мере заштите животне средине код изградње инфраструктуре:	58
8. МОГУЋНОСТ ПРЕКОГРАНИЧНОГ УТИЦАЈА.....	63
9. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД АКЦИДЕНАТА	64
9.1. Мере заштите од елементарних непогода	64
IV. СМЕРНИЦЕ ЗА ПЛАНОВЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА ..	65
V. ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	65
VI. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ	68

ГРАФИЧКИ ПРИЛОГ

1. ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА ППО АДА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

УВОД

Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник Републике Србије", број 135/2004) утврђена је обавеза да се стратешка процена утицаја на животну средину врши и за планове у области просторног и урбанистичког планирања. Законом су утврђени услови, начин и поступак вршења процене утицаја планова на животну средину, у циљу обезбеђивања заштите животне средине и унапређивања одрживог развоја, интегрисањем основних начела заштите животне средине у поступак припреме и усвајања плана.

На основу Одлуке о изради Просторног плана општине Ада ("Службени лист општине Ада, бр. 12/2005), приступа се изради Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Ада на животну средину.

За носиоца израде Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Ада на животну средину одређен је ЈП "Завод за урбанизам Војводине" Нови Сад.

Извештајем о стратешкој процени су, на основу мултидисциплинарног начина рада, вредновани и процењени могући значајни утицаји на животну средину до којих може доћи имплементацијом плана, и дат је предлог мера за смањење негативних утицаја на животну средину.

1. САДРЖАЈ И ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АДА

Општина Ада налази се на северу Војводине и Бачке, на десној страни реке Тисе. Окружена је општинама: Сента, Чока, Нови Бечеј, Кикинда, Бечеј и Бачка Топола.

Простире се на површини од 228 km². Према попису из 2002. године Општина је имала 18.994 становника који живе у пет насеља: Ада, Мол, Стеријо Село, Утрине и Оборњача. Ада је највеће насеље и средиште општине са 10.547 становника.

Укупна површина општине Ада износи 22.705 ha, која се целом својом дужином протеже поред реке Тисе. Поред реке Тисе постоји и аутохтона речица Буџак. Половина овог водотока у дужини од око 14 km је претворена у акумулационо језеро погодно за заливање и рекреацију. На крајњем западном делу код насеља Оборњача малим делом протиче река Чик.

У саобраћајном смислу путна мрежа на територији општине је релативно добро развијена. По осовини Север-Југ, а кроз највећа насељена места Аду и Мол пролази Регионални пут Р-122 од Новог Сада до Хоргоша, односно државне границе са Републиком Мађарском. Општина Ада се налази источно од аутопута Е 75 и локалним путем преко насеља Утрине па према Светићеву и Бачкој Тополи повезана је са овим међународним путем.

Мрежа локалних путева је слабо изграђена и у лошем је стању. Једини локални пут, правцем Исток-Запад, спаја западна насеља у Општини.

Подручје обухваћено Просторним планом одређено је површинама територија целих катастарских општина административне општине Ада:

1. КО Ада,
2. КО Мол,
3. КО Утрине,
4. КО Оборњача.

Граница обухвата се поклапа са административном границом општине Ада, која је утврђена Законом о територијалној организацији Републике Србије («Службени гласник РС», 47/91,79/92,82,92,47/94 и 24/01).

Просторни план општине Ада доноси за за плански период од 20 година, од тренутка доношења одлуке о изради Плана (2005.) до 2025. године.

Кратак приказ садржаја Просторног плана општине Ада

1. Анализа постојеће документације,
2. Предлог основних и посебних циљева развоја,
3. Просторни развој и правила коришћења, уређења и заштите планског подручја, са правилима грађења и уређења простора општине Ада,
4. Имплементација Просторног плана.

Однос са другим планским документима

У односу на планска документа вишег реда, у Плану су наведене и испоштоване смернице из Просторног плана Републике Србије.

1.1. ЦИЉЕВИ ИЗРАДЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ОПШТИНЕ АДА

У опште циљеве израде Плана проистичу из основних поставки Просторног плана Републике Србије и ту спадају:

- подстицање рационалне организације и уређење простора,
- ефикасно, рационално и организовано коришћење људских, природних и изграђених потенцијала,
- обезбеђење услова за уређење и изградњу простора и насеља,
- унапређење квалитета живљења и задовољавање потреба становника.

Основни циљеви Плана су:

- стварање планског основа за организовани просторни развој, заштиту и уређење подручја општине Ада;
- рационално коришћење простора ради повећања функционалне и развојне ефикасности;
- изналажење простора и могућности за остварење одрживог развоја пољопривреде и њено усклађивање са осталим делатностима;
- задржавање становништва унапређењем квалитета живљења и обезбеђивање услова за запошљавање;
- очување, унапређење и заштита природе, посебних природних вредности и непокретних културних добара;
- туристичка валоризација природних и антропогених вредности на простору општине Ада, и обезбеђивање услова за развој различитих облика туризма које је могуће развијати,
- интеграција заштите животне средине у све појединачне, секторске политике и стратегије развоја,
- планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и енергије,
- максимално могуће смањење, у складу са достигнутом степеном друштвено-економског развоја, свих активности које имају негативне ефекте на природу.

Циљеви развоја истакнути у Плану, а за плански хоризонт од 20 година (2005-2025), по појединим областима

Становништво

Циљ будућих демографских кретања у општини Ада одоци се на успоравање негативних трендова у кретању укупног броја становника и спречавање даљег погоршања виталних карактеристика популације, као и на стварање услова за повећање степена запослености у насељима.

Мрежа насеља и функционална усмереност

Суботица, и даље ће са развијеним функцијама регионалног центра, имати доминантан утицај на развој општине Ада, нарочито развојем и унапређењем заједничких инфраструктурних система за које постоји економски интерес, технички услови изградње и рационално функционисање.

Поред општинског центра Аде, које са насељем Мол чини већу урбану заједницу остала насеља су руралног карактера, изузетно мала, типично салашарско-сеоска насеља, са искључиво пољопривредном производњом. То су насеља Оборњача, Утрине и најмање Стеријино.

Циљеви и смернице у области мреже и функције насеља општине Ада су:

- Постизање оптималног нивоа урбаног и руралног живљења по насељима, у зависности од укупних природних и створених потенцијала;

- Преиспитивање постојећих граница грађевинских реона насеља, уз сагледавање потребе за ширењем, односно смањењем појединих насеља;
- Повећање нивоа социо-економске развијености подручја.

Јавне службе

Циљеви развоја и организације јавних служби у општини Ада су:

- Постизање заступљености јавних служби по насељима, у складу са хијерархијским нивоом и функцијом насеља;
- Промене у организацији рада јавних служби и прилагођавање потребама и особеностима локалних заједница, увођење комплементарних и пратећих активности;
- Већа употреба савремених информатичких и других комуникационих средстава, са циљем да се повећа доступност јавних служби и установа за грађане, а посебно оне из удаљенијих насеља (Оборњача и Утрине).

Привредне делатности

Основни циљ израде Плана у области привреде је обезбеђење просторних услова за развој стабилне и развијене привредне структуре, која ће дугорочно посматрано омогућити одрживо коришћење природних и створених ресурса и компаративних предности општине.

На основу природних и радом створених предуслова за општину Ада у области **пољопривреде** могу се дефинисати следећи циљеви:

- утврђивање предуслова за оптимални развој пољопривредне производње тржишне оријентације,
- правилна и свеобухватна процена специфичности датог подручја и производних могућности, које му пружају компаративне предности, у односу на друга подручја,
- интензивирање пољопривредне производње (ратарство и повртарство-нарочито коренасто поврће) и остварење бољих производних ефеката,
- стварање предуслова за рационализацију земљишних поседа и проширење површина под повртарским културама,
- општа инвентура просторних и развојних могућности по разним областима пољопривреде,
- на бази постојеће традиције и већ достигнутих производних резултата, треба тежити комплетирању прерађивачких капацитета за финализацију значајне производње повртарских производа са овог подручја,
- унапредити оне гране пољопривреде за које постоје природне предиспозиције на овом подручју, а нису достигле потребан обим (сточарство, остали видови производње).

У области **индустрије** основни циљ је ревитализација индустрије и развијање свих грана индустрије (нарочито металопрерађивачке, агроиндустријског комплекса, и др.), у складу са заштитом животне средине и контрола утицаја индустријских активности на животну средину. Динамичнији развој мале привреде у циљу повећања степена запослености и прихода становништва (прерађивачке делатности, производно занатство и др.)

Циљ у развоју капацитета терцијалних делатности је подстицање њиховог развоја да би се достигао ниво који захтевају савремени стандарди живљења.

Са аспекта развоја **туризма**, основни циљ израде Плана, је да се природне и антропогене вредности на простору општине Ада туристички валоризују, као и да се утврде конкретни правци развоја оних облика туризма које је могуће развијати. Циљ је да се у оквиру потенцијала планирају садржаји и активности како би се повећао туристички промет планског подручја, као и приходи од туризма.

Шуме, шумско земљиште, ваншумско зеленило и ловна подручја

Посебни циљеви који се односе на подручје општине Ада су:

- Очување постојећих шума, шумског земљишта (уз Тису и друге мање водотоке) и ваншумског зеленила и унапређење њиховог стања;
- Санација општег стања деградираних и девастираних шумских екосистема по било ком основу;
- Повећање степена шумовитости и обраслости подручја, а поготово угрожених делова (подручја мање шумовитости и места изложена интензивном негативном утицају);
- Очување и повећање трајности приноса и укупних вредности шума и њихових општекорисних функција;
- Повећање површина под шумама на рачун шумског земљишта и пољопривредног више бонитетне класе од V, пашњачких и ливадских површина;
- Повећање површина под ваншумским зеленилом формирањем заштитних појасева поред саобраћајница, мелиорационих канала и у оквиру пољопривредног земљишта (пољозаштитни појасеви) ради заштите од ветра и повећања укупне шумовитости;
- Пошумљавање нових површина у оквиру изворишта вода, речних токова;
- Подизање заштитних имисионих шума у граничним зонама индустријских постројења и саобраћајница;
- Повећање површина под ваншумским зеленилом формирањем заштитних појасева поред саобраћајница, мелиорационих канала и у оквиру пољопривредног земљишта (пољозаштитни појасеви) ради заштите од ветра и еолске ерозије;
- Формирање заштитног зеленила у оквиру економија, салаша и депонија комуналног отпада и других објеката у атару као и свих деградираних површина (позајмишта, јаловишта, копова глине);
- Формирање свих категорија насељског зеленила у свим насељима општине;
- Обезбеђење и трајно јачање и развој општекорисних функција шума, повезивањем шума, ваншумског зеленила и зеленила насеља у систем зелених површина;
- Заштита од свих облика негативног деловања и стабилност шумских екосистема;
- Конверзија састојина изграђених од неодговарајућих врста на датом станишту.

У области развоја **ловства** на територији општине Ада општи циљеви су:

- Повећање бројности и структуре дивљачи;
- Очување ретких и угрожених врста;
- Повећање економских ефеката ловства.

Посебни циљеви проистичу из специфичности ловишта и спроводиће се кроз важеће ловне основе и годишње планове газдовања установљених ловишта "Горњи рит" и "Доњи рит".

Заштита природних добара

Основни циљеви у оквиру заштите природе на подручју општине Ада су:

- Спровођење мера заштите над заштићеним природним добром;
- Заштита локалитета предвиђених за заштиту;
- Картирање и валоризација локалитета која се одликују изузетном природном вредношћу као станишта заштићених природних реткости.

Заштита животне средине

Од посебних циљева у области заштите животне средине на територији општине Ада истичу се:

- Очување еколошке функције слободног простора на територији општине, због њеног сначаја за воду, ваздух и земљиште, као и биљни и животињски свет,

- Пационализација коришћење природних ресурса, уз фаворизовање коришћења обновљивих извора енергије,
- Стварање повољних микроклиматских услова на територији Општине повећањем површина под шумама и ваншумским зеленилом (садња заштитних појасева у оквиру пољопривредног земљишта, каналске и саобраћајне инфраструктуре);
- Смањење и контрола употребе пестицида и других хемијских препарата у пољопривредној производњи;
- Снижење високих подземних вода на угроженим локалитетима;
- Стварање услова за пренамену и заштиту постојећих деградираних простора;
- Обезбеђење одговарајућег квалитета ефлуента на уливу у реципијент;
- Решавање питања водоснабдевања водом за пиће одговарајућег квалитета;
- Санирање и рекултивација свих неуређених и непрописно лоцираних сметлишта у општини, као и других деградираних простора;
- Рационално организовање путне и железничке мреже Општине ради смањења негативних утицаја моторних возила на окружење и повећања безбедности;
- Санитарно депоновање комуналног и нетоксичног индустријског отпада и животињских лешева у складу са важећим правилницима и Националном стратегијом управљања отпадом Владе Републике Србије изградом Регионалног плана управљања комуналним отпадом којим ће се дефинисати тачан број и распоред трансфер станица, сакупљачких станица и центара за рециклажу у региону, као и изградом Општинског плана управљања отпадом;
- Рационално газдовање и спровођење мера заштите у току експлоатације и коришћења природних ресурса.

Саобраћајна инфраструктура

У домену саобраћајне инфраструктуре посебни циљеви су:

- Стварање услова за развој свих облика саобраћаја на простору општине Ада како би се подстакло развој села што би утицало на спречавање депопулације руралних средина;
- Будућа саобраћајна матрица општине Ада треба у будућности да буде сегмент саобраћајне матрице Војводине, на нивоу перспективних интеррегионалних повезивања (нови мост на Тиси) овог простора са окружењем;
- Изградњом нових путева државног пута II реда ка Малом Иђошу (остварење нове везе који ће утицати на минимизацију трошкова транспорта производа са овог простора);
- Формирање затвореног система општинских путева како би се насељима обезбедила доступност из више праваца;
- Стварање услова за афирмацију водног саобраћаја кроз укључење потиских насеља у систем путничког саобраћаја, као и изградњу марине ради укључивања у међународни систем наутичког туризма;
- Стварање услова за афирмацију железничког и водног саобраћаја са тенденцијом увођења интегралног саобраћаја.

Водопривредна инфраструктура

Циљеви у области развоја водоводних система на територији општине су:

- Стриктно поштовање режима заштите изворишта подземних и површинских вода у свим извориштима комуналних водовода;
- Очување локалних изворишта, чак и оних мањег капацитета, и након повезивања појединих насеља са регионалним системима, ради обезбеђивања виталних функција система и у кризним хаваријским ситуацијама;
- Постепено повезивање свих парцијалних водовода у јединствен регионални систем, којим се остварује висока поузданост функционисања и прописан, стално контролисан квалитет воде;
- Управљачко-информационо осавременавање водоводних система, увођењем мерног – мониторинг система;

- Вода за технолошке потребе у индустрији која не захтева воду квалитета воде за пиће, не може се захватати из водовода насеља, већ се потрошачи технолошке воде упућују на властите захвате површинских и подземних вода нижег квалитета (подземне воде у индустријској зони, која се не захвата за водоводе насеља) и на мере рецикулације и планске рационализације потрошње.

Циљеви и критеријуми за канализацију насеља и реализацију постројења за пречишћавање отпадних вода су:

- Канализациони системи се развијају као дистрибуирани системи, тако да са гледишта транспорта отпадних вода и препумпавања представљају заокружене, економски оправдане целине, које се могу заокружити изградњом одговарајућих ППОВ општег типа;
- Даљи развој канализације спроводи се по сепарационом систему: посебно за отпадне воде насеља и оних индустрија које се након предtretмана смеју прикључити на канализације за отпадне воде, а посебно за кишне канализације;
- По важећем критеријуму Водопривредне основе Србија (ВОС), ППОВ се граде за сва насеља која имају више од 5.000 ЕС;
- Стриктно се забрањује евакуација отпадних вода у напуштене бунаре и упојне јаме;
- Отпадне воде индустрија које се налазе у Ади и оних које се планирају ван граница грађевинског подручја, смеју се упуштати у градску канализацију тек након предtretмана;
- Димензионисање кишне канализације треба примерити значају подручја која се њоме штити и величини потенцијалних штета од плавлeња делова насеља и саобраћајница;
- На малим водотоцима, уколико се исти уводе у системе кишне канализације, где год је то могуће, обликовањем терена и коришћењем зелених површина, извршити ретензирање/ублажавање великих вода пре њиховог увођења у колекторе.

Будући развој система за заштиту од поплава на територији општине Ада подразумева дефинисање следећих циљева и критеријума за тражење оптималних решења:

- Обезбеђеност заштите је примерена вредности садржаја који се бране од поплава;
- Заштитни системи се складно морају уклопити у урбано и остало окружење, по правилу добијајући вишенаменске функције;
- Повећање поузданости заштитних система реализацијом "касета", којима се евентуални пробој линија одбране локализује на мањој површини;
- Насипи се морају тако уклопити у све друге садржаје који се граде у близини, да не буде угрожена његова функција и да у његовој близини нема објеката који би могли да отежају или онемогуће његово одржавање у периодима дуготрајне одбране од великих вода.

Енергетска инфраструктура

Задатак Плана је да утврди програм и смернице развоја енергетске инфраструктуре, синхронизује њен развој са свим активностима на овом подручју и тиме обезбеди најповољније услове за заштиту животне средине, очување природних вредности, живот и рад људи на овом подручју и њен даљи развој.

У области *гасоводне (енергетске) инфраструктуре* посебни циљеви су:

- Гасификација на предметном подручју на бази усклађених концепција гасификације и топлификације, у сврху задовољења потреба крајњих корисника у широкој потрошњи;
- Побољшање рада и поузданости постојеће разводне гасоводне мреже, као и њен даљи развој;
- Функционално коришћење и штедња необновљивих ресурса;
- Развој и коришћење алтернативних облика енергије;
- Одрживи развој енергетске инфраструктуре и заштите животне средине.

Електроенергетска инфраструктура

У области електроенергетске инфраструктуре посебни циљеви су:

- Унапређење квалитета живљења и задовољавање потреба становника, при том имајући у виду принципе енергетске ефикасности;
- С обзиром на енергетску зависност региона, посебну пажњу посветити развоју и могућностима примене алтернативних извора енергије примерених подручју (геотермална енергија, енергија ветра и сунца, биомаса и биогаз), имајући све време потребу за енергетско ефикасношћу;
- Обезбеђење квалитетне и сигурне испоруке електричне енергије диктиране потрошњом у наредном периоду, за све потрошаче на подручју општине Ада;
- У потпуности ревитализовати преносну мрежу;
- Обезбедити коридоре за нову преносну мрежу;
- Повећати постојећи капацитет трафостанице 110/20 kV;
- По потреби изградити нове 20kV водове;
- Изградити нове и реконструисати постојеће трафостанице на 20/0,4kV, у складу са захтевима реконструисане дистрибутивне мреже и порастом потрошње;
- У насељима, туристичким локалитетима, дуж државних путева у близини насеља и раскрсница изградити квалитетну спољну расвету у складу са новим технологијама развоја расветних тела;

Телекомуникациона инфраструктура

Посебни циљеви у области телекомуникационе инфраструктуре су:

- Обезбедити потребан број телефонских прикључака за све кориснике, домаћинства у насељима и привредне субјекте;
- Најмање удвостручити постојећи број телефонских прикључака;
- Обезбедити мрежу високог квалитета, поузданости и расположивости изградњом јединствене транспортне мреже;
- Изградити међумесни телекомуникациони систем ПТТ, за осигурање квалитета међумесних веза довољног капацитета;
- Положити оптичке каблове и омогућити савремен систем преноса;
- Заменили дотрајалу опрему и модернизовати мрежу, да би се обезбедило поузданије и квалитетније функционисање телекомуникационог система ПТТ и услови за увођење савремених услуга;
- Увести нове телекомуникационе услуге увођењем оптичких каблова у месне мреже;
- Увести мобилне услуге засноване на радио преносу;
- Изградити модерне приступне кабловске мреже, за обезбеђење широкопојасних сервиса, развој јавних, комерцијалних и локалних радио и ТВ програма, уз константно праћење и укључивање нових технологија у складу са светским трендовима;
- Осигурање коридора за РР везе;
- Изградња микроталасних система за дистрибуцију радио и телевизијских програма у сеоским и мањим насељским срединама изолованим острвима КДС.

2. ВАЛОРИЗАЦИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

2.1. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Геоморфолошке карактеристике подручја

На територији општине Ада у висинском погледу издвајају се три целине.

Најнижи део општине је алувијална равна која се простира десном обалом Тисе дуж читавог тока, осим уз саму северну границу општине, где се на долину Тисе наслања

лесна тераса. Читава алувијална раван Тисе незнатно варира око 75 m надморске висине.

Лесна тераса је 7-8 m виша од алувијалне равни (82-84m надморске висине). Она је благо нагнута према Тиси, а у алувијалну раван се спушта косом падином јасно израженом.

Најзад лесна зараван је највиши део општине и захвата приближно 50% њеног пространства. Она се диже изнад лесне терасе и виша је од ње 10-20m (90-110m надморске висине).

Минералне сировине и хидротермални потенцијали

На територији општине Ада налазе се значајне количине природног гаса (лежиште «Ада»), као и опекарских сировина (на лежишту циглане "Напредак" у Мољу).

На основу података којима располаже Секретаријат за енергетику и минералне сировине, хидротермални потенцијали општине Ада до сада нису испитани. Обзиром да истраживање, експлоатација и искоришћавање хидротермалне енергије не представља никакву опасност за животну средину, покрајински Секретаријат за енергетику и минералне сировине предлаже да се ове активности дозволе на читавој територији СО Ада.

Хидрографске и хидролошке карактеристике

Површинске воде

Највећи природни водоток је река Тиса која тече источном периферијом Општине и у дужини од 21 km представља природну границу према новобечејској и чоканској општини. На овом сектору ширина Тисе је различита и при средњем водостају износи од 180 метара до 200 метара.

Осцилације водостаја Тисе износе око 5 метара у току године, а средњи проток Тисе у зони Аде и Мола износи 913 m³/сек. Постојећи одбрамбени насипи врше своју основну улогу, али при високим водостајима Тисе, подземне воде угрожавају ниске терене на алувијалној равни.

Други водоток на територији општине је Чик који се карактерише малим протицајем. На територији општине Ада постоји Ађанска бара, аутохтона река познатија као Буцак, која није значајнија у хидрографском смислу, али је при високим подземним водама од великог значаја, јер врши одводњавање ове територије. Буцак представља остатак много већег речног тока. Овај хидролошки објекат протеже се правцем исток - запад у дужини од 33,2 km и усекао се у лесну терасу правећи нарочито у јужном делу праву речну долину. У близини насеља Ада подигнута је земљана брана и добијено је језеро дужине 14,4 km и површине 112 ha просечне ширине 80 m и максималне дубине 3,45 m.

Подземне воде

Кретање вода прве издани на територији општине Аде има пресудан утицај на дренараност читавог подручја.

Ниво подземне воде је под директним утицајем реке Тисе и креће се у опсегу од 1 m до 3 m од површине терена, зависно од локалитета и годишњег доба. Водостај Тисе је увек у тесној вези са дубином плитких издани из чега проистиче редовно одржавање мреже мелиорационих канала иза одбрамбених насипа, а присутне су и изненадне појаве великих подземних вода које могу бити резултат климатских промена.

Квалитет вода

Вода реке Тисе у Општини Ада је III категорије. Квалитет највећим делом зависи од великих загађивача узводно: из Мађарске стиже већ вода III категорије, уз то долазе отпадне воде Суботице, фабрике целулозе у Новом Кнежевцу, градске канализације Сента, шећеране у Сенти и фабрике квасца.

Каналска мрежа за одводњавање и речице Буцак односно Чик, снабдевају се водама пореклом из падавина и подземним водама, које у њих испирањем уносе велике количине нарочито Азота из НПК ђубрива. Као резултат тога појачава се ефекат забаривања и угрожава се животињски свет.

Канали за наводњавање се снабдевају водом из Тисе која је задовољавајућег квалитета за наводњавање, али сваке године се јавља загађење тих вода отпадним водама из свињске фарме ПЈ "29.Новембар". Ова вода је стални извор заразе и из канала се повремено прелива у каналски систем за наводњавање, преко којег угрожава и Буцак. Каналска мрежа у урбаном делу Аде и Мола, као и доњи ток Буцака концентровано је загађена градским отпадним водама које се директно уливају или се цистернама уносе, одн. индустријском отпадном водом органског карактера (из "Зора" Мол и "Млинпродукт" Ада-једини има био-диск уређај за идвајање крупнијих честица у функцији) и неорганског карактера у мањим количинама неких мањих привредних субјеката. Ове воде се без икаквог пречишћавања или чак ни таложења упуштају у Тису између Аде и Мола.

Подземне воде су на територији Општине мало минерализоване, мале су тврдоће и имају мали садржај органских материја, док је концентрација гвожђа висока. Горње подземне воде и воде I водоносног слоја (до 40m), загађене су у градским рејонима преко септичких јама, а ван насеља услед испирања агрохемијских средстава, односно запуштених копаних бунара.

2.2. СЕИЗМИКА

Према карти макросеизмичке реонизације издате од стране Сеизмолошког завода Србије у Београду 1987. године, простор општине Ада се налази у зони од **7°C MCS**, за повратни период од 100 и 200 година.

2.3. КЛИМАТСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

За анализу климатских прилика у општини Ада, користе се подаци за мерну станицу Сента, јер је то најближа метеоролошка станица.

Температура – Средње годишње температуре у дужем периоду, се крећу између 10,8 и 11,2 °C.

Средња јануарска температура је – 1,1 степени, априлска + 10,5 степени, јулска 21,6 степени, октобарска 11,8 степени.

Падавине – Средње годишње падавине у Ади су око 640 mm, што је нешто више од околних зона у Бачкој и представља утицај Тисе.

Највише воденог талоба пало је у јуну (103,2mm), а најмање у јануару (28,7mm). Међутим, осцилације у годишњим падавинама су врло изразите, и по правилу се смењују периоди од неколико сушних и кишних година наизменично.

Снег је чест у зимским месецима, покрива површину дуготрајно, али са релативно малом дубином. Констатоване су највеће дубине од 30 cm у новијем периоду.

Влажност – Влажност је у складу са кретањем температуре. Највећа влажност појављује се у децембру, а најмања у јулу и априлу.

Ветрови – Учесталост тишина је мала, свега 126 ‰. Најчешћи ветар је северозападни, са око 200 ‰. Следећи је југоисточни са око 160 промила, затим западни са 112 ‰, северни и југозападни са 95-100 ‰, јужни, источни и североисточни са 50-60 ‰. Сви ветрови су мале брзине (до 3 степена Бофора) изузев северозападног и југозападног (кошаве) који су за један степен јачи. Јужни ветар је топао, северни хладан, оба су малих брзина.

Облачност и осунчање – Најмањи број ведрих дана је у децембру, највећи у августу. Број ведрих дана у години је 17%, а број мутних 29%. Остали имају различит степен облачности између 2 и 8 десетина. Лето и јесен имају више ведрих дана него зима и пролеће.

Упркос већем броју мутних него ведрих дана, осунчање простора у општини Ада је већа од просечног на овој географској ширини и износи 2.110 часова годишње, односно 5 часова и 24 минута дневно.

2.4. ПЕДОЛОГИЈА

Територија општине Ада налази се на педолошким творевинама формираним на три геоморфолошке целине. Посматрајући од истока према западу уочава се инундациона равн реке Тисе, која прелази у лесну терасу, а идући ка западу формира се лесни плато. Оваква геоморфолшка различитост условила је и формирање више типова земљишта.

Сва земљишта формирана на посматраном подручју могу се поделити у четири основна типа приказана у табели 1.

Табела 1.

Ред. бр.	Назив	Површина у ha	Процентуална заступљеност
1.	Черноземи	17.590,25	72,71%
2.	Ливадске црнице	2.870,98	13,03%
3.	Ритске црнице	713,71	3,16%
4.	Алувијална земљишта	830,72	3,78%
	Укупно	22.005,66	92,68%

2.5. СТАНОВНИШТВО

Анализа демографског развоја насеља општине Ада извршена је на основу званичних статистичких података пописа становништва у периоду 1948-2002. године.

Општина Ада припада подручјима са просечном густином насељености од 75-99 становника на 1 km².

Према последњем попису становништва 2002. године, у 5 насеља општине Ада живи 18994 становника, а у центру општине живи 55,5% становника. Ако посматрамо заједницу насеља Ада-Мол, онда је концентарција становништва екстремно висока, јер ту живи 91% општинске популације.

Општа демографска ситуација на подручју општине Ада је неповољна. Дошло је до пада укупног броја становника, погоршања старосне структуре и виталних карактеристика популације у свим насељима општине, што може у дужем временском периоду да буде ограничавајући фактор развоја, због обезбеђивања довољног броја радно способног становништва.

2.6. ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Као основа за анализу досадашњег привредног развоја општине Ада коришћени су подаци Републичког завода за статистику, као и резултати извршене анкете мањег броја субјеката планирања (појединачна предузећа, представници МЗ општине Ада и други).

Сагледавањем основних развојних индикатора извршена је анализа привредне развијености општине Ада.

Индустрија и пољопривреда су основне привредне гране. Највећи доходак остварен у пољопривреди, лову, шумарству и водопривреди, затим у прерађивачкој индустрији, у производњи и снабдевању електричном енергијом, гасом и водом и у трговини на велико и мало.

У оквиру Северно-банатског округа, коме припада општина Ада, по оствареном народном доходу по становнику 2005. године, од укупно 6 општина, општина Ада је на 5 месту. Према овом показатељу општина Ада је испод просека за Северно-банатски округ и испод просека за Републику Србију и АП Војводину.

Степен развијености општине, према одређеним показатељима¹ дат је у следећој табели:

Табела 2.

2005. година

	Кориговани народни доходак по становнику		Број запослених на 1000 становника		Промет у трговини на мало/ст.		Број телефонских претплатника на 1000 становника	
	ниво РС=100	ранг	ниво РС=100	Ранг	ниво РС=100	ранг	ниво РС=100	Ранг
Република Србија	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-
АП Војводина	117,0	-	97,3	-	131,6	-	94,4	-
Општина Ада	82,2	56	86,8	51	36,6	121	99,1	39

2.6.1. Пољопривреда

Полазећи од расположивих ресурса производње најважнији привредни потенцијал је пољопривредно земљиште, а заједно са индустријом, пољопривреда је носиоц привредног развоја у општини Ада. Од укупно оствареног народног дохотка око 40% је остварено у пољопривреди.

По свом значају пољопривреда представља једну од најзначајнијих грана привреде и највећи број становника општине бави се пољопривредом као основном или допунском делатношћу.

Носилац развоја пољопривреде у општини Ада био је ПИК "Халас Јожеф" који је у периоду задње деценије прошлог века, најтежем за пословање у пољопривреди доживео судбину великог броја пољопривредних предузећа која је резултирала стечајем и продајом овог комбината.

¹ Извор: Показатељи развијености општина, општине у Србији 2005. године – Републички завод за статистику Србије

1. Корекција народног дохотка (без ПДВ-а) извршена је двогодишњим просеком народног дохотка пољопривреде из 2004. и 2005. године
2. Процена промета трговине на мало, на нивоу општина, урађене су на основу података о укупном износу промета у трговини на мало, (без ПДВ-а) за Републику Србију и процентуалног учешћа појединачне општине у укупном друштвеном производу (без ПДВ-а) трговине на мало као гране.
3. Обрачун коригованог народног дохотка и процене промета у трговини на мало су извршене без ПДВ-а и нису упоредиве са ранијим годинама

У укупној површини пољопривредног земљишта највећу заступљеност имају орнице и баште са учешћем од око 98%, док су воћњаци и виногради заступљени са око 1%. Остале површине су под пашњацима, ливадама, трстицима и мочварама.

Стање аграра, без обзира на боље приносе и резултате у односу на просек АП Војводине, уопште није на завидном нивоу и у наведеном планском периоду неопходно је систематско решавање проблема у пољопривреди, користећи компаративне предности природних потенцијала и традицију гајења биљних и животињских врста. У ратарству се очекује промена структуре сетве у корист интензивних и профитабилних култура, док ће у сточарству доћи до неминовног развоја мини фарми и повећаног интересовања за алтернативне видове биљне и животињске производње.

2.6.2. Шуме, шумско земљиште, ваншумско зеленило и ловна подручја

Према подацима из 2005.год. шуме и шумско земљиште у општини Ада су заступљене у површини од 299,03 ha², што чини шумовитост територије Општине од 1,32%.

Табела 3. Шуме и шумско земљиште у КО општине Ада

Општина Ада	Површина	%
КО Ада	77,96	0,87
КО Мол	200,24	2,80
КО Оборњача	7,99	0,31
КО Утрине	12,88	0,32
Укупно	299,03	1,32

Већи комплекси шума су уз водоток Тисе. Оне штите одбрамбени насип и друге водопривредне објекте од високих вода, утичу на смањење воденог таласа и регулишу климатске факторе (ублажавају екстремне темперетуре и смањују ударе кошаве).

То су мешовите и углавном вештачки подигнуте и изданачке шуме, шуме тополе и врбе, јасена и клонова ЕАТ. Овим шумама газдују ЈП "Војводинашуме", ШГ "Сомбор" (ГЈ "Потиске шуме" 253,47 ha³), и ЈВП "Водевојводине", односно Водопривредна организација "Сента" из Сенте (ГЈ "Сента" 103,02 ha⁴). Ове шуме имају осим заштитне и привредну функцију, али шумарство као привредна грана с обзиром на мало учешће шума у структури земљишта најмање учествује у структури привреде.

На територији Општине је делимично формирано ваншумско зеленило у виду ветрозаштитних појасева и ремиза.

На повећање шумовитости Општине се може утицати формирањем овог зеленила које може имати и привредну функцију. Ветрозаштитни и пољозаштитни појасеви се могу подизати уз путеве, канале и у оквиру пољопривредног земљишта.

На територије општине су установљена **ловишта** "Горњи рит" и "Доњи рит" која су дата ловачким удружењима на газдовање, у којима се лови висока ловна дивљач (срна и дивља свиња) и у знатно већем броју ниска ловна и перната дивљач. Ловишта чине шуме и шумско земљиште, пашњаци и ливаде и орнице (у највећем проценту) и воде, баре и трстици. У постојећим ловиштима је потребно унапредити услове станишта и повећати бројност популације дивљачи. Лов нема већи привредни значај, а његов развој је значајан у склопу туристичке понуде Општине.

² Извор података: Републички геодетски завод, Служба за катастар непокретности општина, 2005. год.

³ Извор података: Услови ЈП "Војводинашуме", ШГ "Сомбор", 2004. год.

⁴ Извор података: Шумске основе ДТД ВДП "Сента" из Сенте 2002/2003.год.

2.6.3. Индустија

Од укупно оствареног народног дохотка општине Ада око 31% остварен је у прерађивачкој индустрији, а око 60% запослених у сектору привреде ради у прерађивачкој индустрији. У оквиру индустрије најразвијенији су агроиндустријски и металопрерађивачки комплекс и плетарска индустрија, који су носиоци привредног развоја општине.

У оквиру агроиндустријског комплекса носиоци развоја су АД "Халас Јожеф" и индустрија за прераду воћа и поврћа "Зора" из Мола.

Металопрерађивачки комплекс има дугу традицију. Развијао се и развијаће се без сировинске базе. Углавном је то производња пољопривредних машина или резервних делова за пољопривреду и све више је извозно оријентисана.

Знатан је број (око 80) плетачких предузећа и самосталних радњи. Потребно је потстицати развој плетарске индустрије, јер ова грана запошљава знатан број радно способног становништва.

Анализа просторног размештаја привредних капацитета показала је висок степен концентрације индустријских капацитета у Ади и Мољу.

2.6.4. Трговина, угоститељство, занатство

Општина Ада је позната по веома развијеној малој привреди и предузетништву. На територији Општине има преко 400 трговинских, угоститељских и занатских радњи. Највише их је у општинском центру (75%), затим у Мољу (23%), док је у другим насељима општине њихов удео занемарљив.

Од укупно оствареног народног дохотка у општини Ада око 10,0% је остварено у трговини, што говори да трговина није довољно развијена.

2.6.5. Туризам

Централни положај општине у односу на АП Војводину, као и пролазак регионалног пута Р-122 кроз насеље Аду и Мол, представља велики потенцијал за развој транзитног туризма, који ни близу није искоришћен.

Општина Ада има повољан положај и у односу на туристички емитивна подручја: Суботица, Бачка Топола, Сента, Бечеј и донекле Нови Сад.

На територији Општине постоје повољни природни услови за развој појединих облика туризма. Општина Ада се целом својом дужином протеже поред реке Тисе. Осим ње постоји и аутохтона речица Буџак или Ађанска бара која се простира правцем север-југ и која се усекла у лесну зараван. Посебни природни туристички мотиви су: ловна дивљач, богатство рибом као и пријатни предели за одмор и боравак у природи. Од заштићених природних добара постоји споменик природе дрво Беле тополе у Мољу на самој обали реке Тисе, у непосредној близини Ловачког дома.

Поред свих наведених природних потенцијала за развој туризма, неопходно је споменути извор лековитог блата у народу зван "Орловача". Грађани користе лековиту воду и пелоид на самом изворишту или га захватају и носе кући.

Културно историјски потенцијали нису велики и заснивају се на постојању сакралних објеката изграђених у прошлом веку. Посебно је интересантан објекат Православне цркве у Мољу као и атрактиван објекат Православне цркве у Ади који представља копију цркве "Светог Ђорђа" на Опленцу. Објекти Римокатоличке цркве у Ади и Мољу представљају врло лепе сакралне објекте у склопу туристичке понуде општине.

Од културних манифестација треба истаћи организовање Лингвистичких дана Сарваш Габор. Интересантни су и Жетелачки дани који представљају манифестацију у склопу прославе дана општине Ада. Са етнолошке стране значајна су и разна такмичења у кошењу и вршењу жита која се обављају на стари традиционални начин. Жетелачки дани уз бољу организацију могли би прерасти у атрактивну туристичку понуду. У Мољу се одржава на кеју "Летња ноћ на Тиси". Најзначајнија манифестација спортско туристичког карактера су Касачки дербији на великом и уређеном хиподрому, а посебно меморијал "др Стеван Петровић" који привлаче бројне госте из земље и иностранства. Све ове манифестације уз добру организацију могле би да прерасту у праве туристичке атракције.

У непосредној близини самог језера, налази се од око 10 очуваних салаша који представљају етнолошку атракцију и потенцијал за развој сеоског туризма.

У насељима Ада и Мол формиран су рекреациони центри. У небрањеном делу налазе се лепо уређене плаже са угоститељским објектима, а у непосредној близини уређени кампови (око 400 места). Плитка и песковита плажа у Ади представља најлепшу плажу на реци Тиси. Плажа у Мољу је уређена као кеј, са могућношћу пристајања већих пловила. На плажама се налазе простори за рекреативни спорт на песку. У Ади, поред плаже и кампа, налази се уређена Марина за мања пловила, којом управља Удружење љубитеља реке Тисе. Уз одбрамбени насип налазе се уређени паркови и шеталишта са спортским теренима. У Ади се налази комплекс базена који се састоји од три базена као и зоолошки врт "Пони". Рекреационим центром управља Јавно предузеће "Адица". У Мољу, у брањеном делу, налазе се спортски терени за велике и мале спортове и тениски терени који су у категорији за велика такмичења.

Од туристичко-угоститељских објеката треба напоменути хотел "Парк" у центру Аде са 35 лежајева који у свом саставу поседују ресторан капацитета 400 гостију. Организоване услуге смештаја пружају још ловачки дом у Мољу, власништво ПТД "Панонија" и салаш "Нађпал салаш", смештајног капацитета 19 лежаја.

2.7. Мрежа насеља и организација јавних служби

Организација јавних служби

Здравствене услуге се одвијају преко Дома здравља у Ади, Мољу и Утринама. Ниво основне здравствене заштите је добро организован. Поред ови установа постоји приватна лекарска пракса. Апотеке постоје у Ади 4 и у Мољу 2.

Образовање се одвија у 3 основне школе у Ади, Мољу и Утринама са наставом у свих 8 разреда, а у Оборњачи и на Стеријину у прва 4 разреда. Средње стручно образовање се одвија у једној школи која ствара стручњаке и раднике у металном комплексу, конфекцији и трикотажи. У свим школа настава се равноправно одвија на српском и мађарском језику.

Остале образовне форме се одвијају у Музичкој школи »Барток Бела« у Ади и у Мољу.

Културна делатност је организована у оквиру Библиотеке »Сарваш Габор« и аматерских културних друштава и група. Од аматерских група у Ади постоји 4 организована друштва а у Мољу 3.

Спортска активност се одвија преко Савеза за спорт и физичку културу општине Ада.

Информисање се врши преко државних и приватних великих система информисања (новине, радио телевизија и интернет). На локалном нивоу постоји локална радио станица, кабловска телевизија и општинске новине.

2.8. Инфраструктурни системи

2.8.1. Саобраћајна инфраструктура

Друмски саобраћај

На простору општине Ада имамо пружање саобраћајнице високог хијерархијског нивоа – државног пута II реда који у потпуности испуњава све захтеве за транспортом, чак на високом нивоу саобраћајне услуге, мада у постојећем стању пролази кроз насеље и тим својим манифестацијама ремети интерне саобраћајне токове.

Дијаметрално пружање државног пута II реда бр. 122, Бечеј–Ада–Сента са ексцентричним положајем у односу на општински простор, омогућује остварење просторних веза са окружењем. Својом изграђеношћу и својим значајем у саобраћајној матрици Војводине овај пут је добра основа за везе насеља са субрегионима.

Постојећа саобраћајна мрежа општине Ада својом садашњом изграђеношћу омогућује извршење путничког и робног превоза, од изворишта до одредишта, унутар општинског простора и омогућује просторне везе са окружењем.

Постојећа траса овог државног пута II реда и поред измештања (у делу између Мола и Аде) својим манифестацијама угрожава безбедност интерних насељских токова. Овај саобраћајни капацитет који својим пружањем кроз простор кумулише све интернасељске токове и води транзит у правцу север–југ.

Значај овог државног пута за простор општине Ада је велик јер он кумулише и сва кретања у гравитационом подручју атара. Овај пут у будућности треба да се афирмише као основ за успостављање нових регионалних просторних веза.

Основни проблем у смислу категорисане путне мреже у општинском простору је недостатак путних капацитета високог и вишег хијерархијског нивоа (ДП I и II реда), што саобраћајну матрицу општине чини ограничавајућим фактором у погледу саобраћајне доступности и привредног развоја.

У оквиру општине Ада у постојећем стању имамо пружање општинских-локалних путева ка насељима Стеријино, Утрине и Оборњачи. Ови општински (локални) путеви су у функцији интернасељског повезивања и локалног су значаја. Ови путеви служе уз некатегорисане путеве за остваривање просторних веза између насеља и сировинског залеђа-атара.

Уређеност атара путевима ка простору општине Ада у постојећем стању је задовољавајућа али се планском периоду морају утврдити хијерархијски нивои како би се могла планирати изградња савременог коловоза за путеве са највећим интензитетом саобраћаја у атару.

Железнички саобраћај

Железнички саобраћај на простору општине Ада је готово један век присутан преко једноколосечне, регионалне железничке пруге на правцу Нови Сад–Бечеј–Ада–Сента.

Постојећа траса ове железничке пруге у односу на насеља Мол и Ада има ободно тангенцијално пружање. Значај ове пруге за овај простор у претходним декадама је био велик (путнички и робни превоз).

Експанзијом друмског саобраћаја железница је изгубила на значају тако да сада имамо само повремену робну отпрему, док се транспорт путника не обавља овом пругом.

У постојећем стању у оквиру железничких станица постоје изграђени објекти и складишта који нису у функцији.

Водни саобраћај

Водни саобраћај на простору општине Ада је присутан преко пловног пута реке Тиса. Међународни пловни пут река Тиса има такве пловне карактеристике да омогућује двосмерну пловидбу пловилима током целе године. У постојећем стању пловни пут се мало користи у извршењу транспортног рада (углавном за расуте терете). Због економичности овог превоза било је покушаја иницирања изградње основних капацитета овог превоза (у Ади и Мољу), међутим то је на иницијативи и остало, осим почетне фазе изградње марине за чамце у Ади. У постојећем стању дуж Тисе на простору општине Ада постоје одличне просторне могућности за развој путничког саобраћаја.

2.8.2. Водопривредна инфраструктура

На предметном подручју налази се више водопривредних система за заштиту од штетног дејства вода, заштиту вода и газдовање и коришћење вода који су укључени у све облике делатности и заштите животне средине.

Подручје општине Ада захвата 5 сливова за одводњавање, од којих се неки налазе у потпуности, а неки делом на територији Општине, а делом на територији суседних општина.

Целокупна површина општине Ада сем уског појаса у небрањеном делу између минор корита Тисе и насипа прве одбрамбене линије обухваћена је мелиорационим системима, односно одводњава се.

Водозащитне шуме на подручју који обухвата План се налазе у небрањеној ножици насипа и имају заштитни карактер зато што штите насип од ветра, леда и таласа и због тога се сматрају саставним делом одбрамбених насипа, како је и прописано Законом о водама. Заштитне шуме се налазе на земљишту у појасу од сса 60 m од ножице насипа.

Водоснабдевање

На територији општине у два градска (Ада и Мол) и три сеоска насеља живи око 19000 становника који се снабдевају водом за пиће захватањем подземних вода из основног водоносног комплекса, и локално из водоносних средина плиоцена. Укупна просечна експлоатација подземних вода на подручју општине Ада износи око $Q=40$ l/s. За организовано и индивидуално водоснабдевање користе се бушени бунари, којих је на извориштима јавног водоснабдевања становништва активно 65. Микроводоводним системима, којих на територији општине има око 46, просечно се захвата око $Q=7,5$ l/s.

Општински центар Ада са око 10000 становника снабдевао се водом са четрдесет микроводовода који су имали у раду по један бушени бунар. Осим једног микроводовода који за водоснабдевање користи подземне воде из водоносних средина плиоцена ("жуту" воду), сви остали бунари захватају подземне воде из основног водоносног комплекса. У насељу Ада, данас постоји још око 30 микроводовода чија је старост између 20-40 година и углавном су у питању поцинковане цеви од $\frac{1}{2}$ - 2". Веома је велики број кварова на микроводоводној мрежи код потрошача који су прикључени на градски водовод, пошто те цеви не могу да издрже нормалан притисак. Укупна просечна експлоатација подземних вода за све микроводоводе, према процени је $Q=5,0$ l/s.

У 1991. години започето је формирање новог изворишта на подручју лесне терасе у подручју између Аде и Мола. Извориште има 2 активна бунара. Захваћене су подземне

воде из водоносне средине основног комплекса. Из овог изворишта централизовано се снабдевају водом за пиће оба градска насеља ове општине (Ада и Мол). Поред ова два бунара у насељу Ада постоји и један стари бунар који је опремљен хидромашинском опремом и који се налази у резерви. Процењена просечна експлоатација износи око $Q=20$ l/s. Квалитет вода не задовољава у потпуности нормативе за пијаћу воду због повећаног садржаја гвожђа, амонијака и органских материја изнад МДК. Поред активних бунара на изворишту за водоснабдевање становништва у насељу Ада данас је активно и неколико бунара у Индустријским погонима којима се захватју подземне воде из исте издани за технолошке потребе.

Према постојећим подацима, на извориштима у власништву привредних субјеката има 9 бунара. Захваћене су подземне воде основног водоносног комплекса. Просечна експлоатација, процењена на основу технолошких процеса, броја запослених радника и активности у протеклом периоду за све привредне субјекте износи око $Q=1$ l/s.

Насеље Мол се снабдева водом са изворишта које користи и Ада и преко микроводовода са по једним бушеним бунаром којих има око десетак. Захваћене су подземне воде основне издани. Коте ерена локација бунара су око 81 mАНВ. Стари јавни бунари, а било их је шест, укључени у микроводоводне системе захватили су тзв. "жуту" воду и били су самоизливни, док су данас субартерски. Процењена просечна експлоатација подземних вода на основу броја корисника износи око $Q=1$ l/s. Фабрика "Зора" има свој сепаратни систем, који је оријентисан на воду из основне издани. Просечна експлоатација, процењена на основу технолошких процеса, броја запослених радника и активности у протеклом периоду износи око $Q=10$ l/s. Квалитет вода не задовољава у потпуности нормативе за пијаћу воду због повећаног садржаја гвожђа изнад МДК.

Експлоатација подземних вода, за сеоска насеља, процењена је на основу броја водозахватних објеката, карактеристика каптиране водоносне средине, броја становника, потреба у води привредних субјеката и процењених губитака у мрежи, а на основу постојеће документације и процене техничких лица у Водоводу Ада.

Насеље Оборњача снабдева се водом са изворишта које се налази источно од села. Кота терена ових локација је 97 mАНВ до 99 mАНВ. На изворишту су активна 3 бунара којима су захваћене подземне воде основног водоносног комплекса. Процењена просечна експлоатација подземних вода је око $Q=0,5$ l/s. Квалитет подземних вода карактерише повећан садржај гвожђа, изнад МДК.

Насеље Стеријино, снабдева се водом за пиће каптирањем основног водоносног комплекса са једним бунаром који се налази на изворишту на североисточној периферији села. Кота терена изворишта је око 91 mАНВ. Просечна експлоатација подземних вода је око $Q=0,5$ l/s. Квалитет подземних вода не задовољава у потпуности нормативе за воду за пиће - повећан садржај гвожђа преко МДК.

У насељу Утрине, снабдевање водом се врши из пет микроводоводних заједница са по једним бушеним бунаром. Бунарима су захваћене подземне воде основног водоносног комплекса. Процењена просечна експлоатација подземних вода је око $Q=1.5$ l/s. Квалитет подземних вода не задовољава у потпуности нормативе за воду за пиће - повећан је садржај гвожђа.

Цевоводи по насељима су изграђени од разних материјала: азбест-цемента, пластике, гвожђа, олова, поцинкованог, често су недовољних пречника, на основу чега се закључује да је неопходна реконструкција и доградња великог дела цевовода. Наведени проблеми имају за последицу честе кварове на мрежи, недовољне притиске у цевима на крајевима мреже, а посебан проблем представља неадекватан квалитет воде за пиће.

Одвођење отпадних и атмосферских вода

Сакупљање отпадних вода врши се путем упојних септичких јама и таложника из којих се отпадна вода периодично вади и путем цистерни износи и прелива на јавно сметилиште које се налази на западном делу насеља Ада, непосредно поред речице Буџак. Ова отпадна вода се понирањем скупља у речици Буџак и враћа у насеље Ада те путем црпне станице убације у реку Тису. У појединим деловима насеља Аде и Мола урађена је секундарана мрежа фекалне канализације преко које се отпадна вода из септичких јама и таложника одводи такође у речицу Буџак у насељу Ада односно и мрежу канала за одводњавање и наводњавање у насељу Мол.

Каналисање насеља у општини Ада се спроводи по принципу сепаратне канализације. Од свих насеља у Општини, само у Ади и Моли постоји изграђена канализациона мрежа и то у врло скромном обиму у односу на систем водоснабдевања. Само у протеклих неколико година вршена је интензивна градња ове инфраструктуре, али је још увек веома мали проценат прикључивања на мрежу у односу на могућности при изградњи уличних колектора.

У насељима Ада и Мол, по израђеним идејним пројектима усвојен је раздвојени систем каналисања, који се и сходно томе реализује. Канализациона мрежа тако је конципирана, да може одвести све употребљене воде које настају на територији насеља, до уређаја за пречишћавање, односно до водопријемника.

Са аспекта пречишћавања отпадних вода, систем пречишћавања отпадних вода није реализован ни у једном насељу општине, већ се прикупљена отпадна вода упушта у реципијенте без икаквог претходног пречишћавања.

За прихват и одвођење атмосферских вода у Ади и Моли, у централним деловима насеља изведена је зацевљена мрежа, док је у осталим деловима насеља изведена отворена каналска мрежа.

Одвођење атмосферских вода у осталим насељима се одвија преко отворене каналске мреже положене уз уличне саобраћајнице са уливама у најближе реципијенте (реке, канале или акумулације). Мрежа канала је на појединим местима у лошем стању (канални су затрпани или обрасли растињем) и функционише као упојни канал. Постигнути степен изграђености је веома низак.

2.8.3. Енергетска инфраструктура

Расположиви природни ресурси и потенцијали за развој општине су:

- откривена, активна и још неиспитана налазишта нафте и природног гаса,
- глина – сировина за индустрију грађевинских материјала и
- термоминерална вода као и геотермална енергија.

2.8.3.1. Гасоводна и нафтоводна инфраструктура

На територији општине Ада изграђени су следећи гасоводи са пратећим објектима (ГМРС-главне мернорегулационе станице, МРС-мернорегулационе станице): магистрални гасовод МГ-04/I Хоргош-Госпођинци, разводни гасовод РГ-04-01 за Аду, разводни гасовод РГ-04-01/II за Бачку Тополу, магистрални гасовод МГ-07 Хоргош-Госпођинци, доводни гасовод од СГС Ада-(ДГ-04-02) који се спаја са МГ-04/I, прикључни гасовод за ПК Халас Јожеф и гасовод СОС Чантавир-СОС2 Велебит.

У насељу Ада постоји изграђена дистрибутивна гасоводна мрежа.

На простору општине Ада налази се траса изграђеног нафтовода, утоварна станица Адорјан–Рафинерија нафте Панчево.

2.8.3.2. Електроенергетска инфраструктура

Снабдевање електричном енергијом потрошача на територији Општине обезбеђено је из трафостанице ТС "Ада", 110/20kV напонског преноса, снаге 31,5MVA, која се налази југозападно од насеља Ада. Прикључни 110 kV далековод за ову трафостаницу полази од ТС 110/20 kV "Сента 2".

Осим 110 kV далековода бр.1103/2 Ада-Сента, на датом простору изграђена је средњенапонска 20 kV мрежа, 0,4 kV мрежа и припадајуће трафостанице 20/0,4 kV. Сви потрошачи у обухвату Плана се напајају са 20 kV напонског нивоа.

Капацитети изграђених трафостаница су незадовољавајући, те је потребно у наредном периоду повећати инсталсану снагу трафоа и изградити нове капацитете.

Трафостанице 110/20kV "Сента2" и "Ада" напајају се радијално на 110 kV напонском нивоу, па квар на овим водовима доводи до прекида напајања конзума ових трафостаница. Такође 20 kV мрежа је радијална, те није обезбеђено резервно напајање 20 kV напоном услед испада ових извода. Нисконапонски водови су великих дужина, што изазива неповољне напонске прилике на тим деоницама.

2.8.3.3. Телекомуникациона инфраструктура

Телекомуникациона инфраструктура, на подручју општине Ада, којом су обухваћени телекомуникациони објекти, телефонске централе, спојни путеви примарна и секундарна мрежа у насељима, већим делом, и по квалитету, и по капацитету је на задовољавајућем нивоу. Спојни путеви између телефонских централа остварени су оптичким кабловима.

Део приступне мреже није на задовољавајућем нивоу, изграђен је надземно и недовољног капацитета.

2.9. ПРИРОДНА ДОБРА

На територији општине Ада Законом заштићено природно добро је Споменик природе "Бела топола у Молу" стара око 100 год. Издвојени су локалитети који су предвиђени за заштиту и станишта природних реткости.

За заштиту је предвиђена молска шума (мртва Тиса), где се у високим крошњама храстова настањују ређе птичје врсте (орао белорепан), станарице и угрожене црне роде. У молској шуми је први пут 2003. год. пронађен лептир – *Zerinthia polyxena*. Посебну вредност представља јединствена састојина храста лужњака старости око 100 година.

Станишта природних реткости су на лесној обали Тисе Буцак-бара, тршћаци и шикаре на локалитету село Стеријино и парк у Ади са остацима храстове шуме. На овим стаништима су бројне природне реткости које су заштићене Уредбом.

На делу високе лесне обале Тисе налази се највећа колонија брегуница, али се ту гнезде и друге врсте птица.

На локалитету Буцак-бара где је створено вештачко језеро у кориту привременог водотока је станиште птица (чапљарица, букавац, црвена чапља...), али и флористичких реткости.

У тршћацима и шикарама код села Стеријино се гнезде природне реткости од међународног значаја (властелица, вивак, сабљарка, бела чапља), али овај локалитет служи и као станиште за одмор и исхрану током сеобе (патуљаста прутка, прудници).

На локалитету рекреационог парка у Ади, где су остаци храстове шуме је пронађена популација дивљих орхидеја близу насипа. Ту се гнезде птице које спадају у природне реткости.

2.10. НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

У оквиру граница које обухвата Просторни план општине Ада издвајају се следећа непокретна културна добра:

1. Евидентирана и проглашена културна добра

- у грађевинском реону

1.1. Проглашена НКД Ада

- СПЦ Васнесења господњег - **велики значај**

- Капела Дудварски на православном гробљу

1.2. Проглашена НКД Мол

- СПЦ Свети Сава – **велики значај**

- Спомен табла која обележава родну кућу Новака Радоњића (покренут је поступак за скидање заштите). Даље поступке видети у просторном плану.

- Заветни крст

1.3. Ветрењача у Оборњачи (2006. су одпочети рестаураторски падови)

2. Евидентирана културна добра под претходном заштитом Ада

2.1. Историјско језгро

2.2. Објекти од посебне вредности у евидентираним језгрима:

улица Лењинова бр. 82, 47, 38

улица Маршала Тита бр. 8, 34, 39, 50

Градска кућа

РКЦ Свето Тројство

2.3. Објекти од вредности

улица Лењинова бр. 80, 33, 31, 29

улица Маршала Тита бр. 10, 20, 26, 23, 21, 19 и 17

2.4. Објекти ван заштићеног језгра од посебне вредности

Јеврејско гробље

Калварија и капела у РК гробљу

Завичајна кућа к.п. 1498 КО Ада (Збирка је формирана тек 2004. године без консултација овог Завода)

3. Евидентирана културна добра под претходном заштитом Мол

3.1. Објекти од посебне вредности:

РКЦ Свети Ђорђе

Основна школа, Маршала Тита бр. 80

Калварија и капела на РК гробљу

улица Маршала Тита бр. 53

улица Новака Радоњића бр. 13, 34

улица Народне револуције бр. 51 и 49

3.2. Објекти од вредности

улица Новака Радоњића бр. 49 и 51

улица Вука Караџића бр. 18

улица Народне револуције бр. 47
улица Светозара Милетића бр. 33 и 35

4. Евидентирана културна добра под претходном заштитом Утрине

- 4.1. Чарда- Кп 812 К.О. Утрина
- 4.2. Римокатоличка капела к.п. 812 К.О. Утрина

5. Јавни споменици

5.1. Ада

Споменик отпора фашизму у парку у центру града
Споменик у знак сећања на штрајк пољопривредника 1936.
Биста Калмана Бакоша
Биста Сарваша Габора
Спомен плоча на кући у улици Жарка Зрењанина бр. 10
Спомен плоча на кући у улици Маршала Тита бр. 24
Спомен плоча у дворишту Скупштине Општине Аде
Спомен плоча, Виноградарска бб
Скулптурно Свето Тројство у дворишту РКЦ

5.2. Мол

Св. Иван Непомук
Спомен плоча на згради Основне школе "Новак Радоњић"
Спомен плоча на задржном дому у улици Маршала Тита бр. 39
Спомен плоча на фасади СПЦ
Кеј Тисе

6. Археолошка налазишта

1. Циглана Комлош - Сарматска и аварска некропола к.п. 185/1 К.О. Ада
2. Циглана - Сарматско насеље к.п. Ада 15556,15557,1558,15559, К.О. Ада.
3. Циглана - Сарматско насеље к.п. Ада 15612,15613 К.О, Ада
4. Циглана Мркшић - Сарматско насеље к.п. Ада 15271007, 153/1 К.О. Ада
5. Циглана Мелер - Сарматско насеље к.п. 152/1-7,153/1 К.О. Мол
6. Мол - Хумка - Праисторија (Бронзана доба) к.п. 195/1 К.О. Мол
7. Мол - Циглана - сарматски и аварски материјал. к.п. 4592 К.О. Мол

7. Добра која уживају претходну заштиту ван грађевинске зоне

Ада:

1. Скела на прелазу Тисе
2. Салаш у атару, к.п. 1481/2 КО Ада

Мол:

1. Скела и кућа надзорника скеле, к.п. 2600 КО Мол
 2. Салаш на насипу, к.п. 2615 КО Мол
 3. Ловачки дом на обали Тисе, к.п. 14654 КО Мол
 4. Циглана, к.п. 152/1-7, 153/1 КО Мол
- Све крајпуташе на простору општине Ада, треба оставити на оригиналном месту, а приликом обнове могу се користити и савремени материјали.

8. Заштита кроз документацију

Шор салаша на Буцаку Ко. Ада 14656, 14660, 14662,14667,14645, 14671, 14791.

2.11. ЕЛЕМЕНТАРНЕ НЕПОГОДЕ

Подручје општине Ада се налази у зони у којој очекивани максимални интензитет **земљотреса** износи 7°MCS, за повратни период од 100 и 200 година. Земљотрес ове јачине може нанети велике штете само објектима који су изграђени од слабијег грађевинског материјала. Од укупно изграђених објеката у општини (Попис становништва, домаћинства и станова, 2002. године, Републички завод за статистику

Србије), око 56,5 % је изграђено од тврдог материјала, док су остали објекти изграђени од меког материјала. Поред тога, евидентна је разлика у односу на проценат изграђених објеката од тврдог материјала у Ади (око 60%) и Мољу (око 57 %) и у остала три насеља, где се овај проценат креће од 22 % до 37 %.

Од **природних водотока** на подручју општине, највећи је река Тиса а затим много мања речица Чик, коју карактерише мали протицај воде а при ниским водостајима протока и нема. Поред ових водотока, постоји и Ађанска бара, познатија као Буџак, која нема значај у хидрографском смислу.

Пожари су присутни на свим просторима, како у насељима тако и на пољопривредном земљишту, у периоду великих врућина. Опасност од избијања пожара постоји и на сабирним гасним станицама, бушотинама и инсталацијама нафте и нафтних деривата за дистрибуцију и промет запаљивих течности.

Ветрови који дувају на овом простору су најчешћи северозападни (око 200 ‰), а нешто мање југоисточни (160 ‰). Анализа средњих брзина ветрова показала је да ово подручје спада у подручје са slabим ветровима (јачине до 3 степена Бофора).

Повремени продори олујних и градобитних облака проузрокују појаву **града**, који може да нанесе велику штету, нарочито пољопривредним усевима.

Поред нафтних бушотина (две су у производњи), на подручју општине се налази и нафтоводна и гасоводна инфраструктура, на којима може доћи до појаве неконтролисаних **ерупција**. Ова појава се може свести на најмању меру стриктном применом и поштовањем прописаних превентивних мера и њиховим доследним спровођењем у свим фазама рада.

2.12. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Квалитет животне средине ове општине је у одређеној мери деградиран услед дејства многобројних антропогених фактора у контексту неадекватног коришћења природних ресурса.

На територији општине Ада постоји делимично израђен катастар загађивача, који је неопходно у наредном периоду допунити како би се имао комплетан увид у стање животне средине на територији општине.

На територији општине Ада врши се систематско праћење стања квалитета ваздуха у урбаној средини, у складу са Уредбом Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и и одрживи развој. Мерења врши Завод за заштиту здравља из Кикинде.

Квалитет ваздуха у зимском периоду је у одређеној мери деградиран, с обзиром да велики број домаћинстава корисити фосилна горива за загревање својих домова.

Такође, велики број становника врши паљење отпада биљног порекла (трава итд.) и врши се паљење отпадака на насељској депонији у Ади, КО Ада, што се негативно одражава на квалитет ваздуха као природног ресурса.

На простору општине Ада егзистира саобраћајница високог хијерархијског нивоа – државни пут II реда, који пролази кроз насеље, чиме је у великој мери угрожен квалитет ваздуха уз коридор пута.

У погледу систематског праћења квалитета вода на територији општине, контролу квалитета воде реке Тисе врши Републички хидрометеоролошки завод на најближој мерној станици у Сенти.

Вода реке Тисе у општини Ада припада III категорији. Овакав квалитет, односно загађење је највећим делом узроковано постојањем великих загађивача узводно од општине Ада: из Мађарске стиже већ вода III категорије, а такође и отпадне воде из насеља Суботица (мада је изградња пречистача отпадних вода у Суботици у току), фабрике целулозе у Новом Кнежевцу, градске канализације Сенте, шећеране у Сенти и фабрике квасца.

Каналска мрежа за одводњавање и речице Буцак, односно Чик снабдевају се водама атмосферског порекла и од подземних вода.

Канали за наводњавање се снабдевају водом из Тисе која је задовољавајућег квалитета за наводњавање, али сваке године се јавља загађење тих вода отпадним водама из свињске фарме ПЈ "29. Новембар". Отпадне вода се налази у лагунама за прикупљање осоке, која настаје у процесу рада фарме. Повремено, у влажним годинама долази до изливања воде из лагуна у затворени бивши канал за наводњавање дужине 2 km, који је на јужном и северном крају затворен земљаним бранама. Ова вода је стални извор заразе и из канала се повремено прелива у каналски систем за наводњавање, преко којег угрожава и Буцак. Због наведених појава извршена је реконструкција и ојачане су бране, тако да последњих година није било ни њихових пробијања и изливања у каналски систем, али представљају могући латентни деградациони пункт у наведеном контексту.

Каналска мрежа у урбаном делу Аде и Мола, као и доњи ток Буцака концентровано је загађена градским отпадним водама које се директно уливају или се цистернама уносе, одн. индустријском отпадном водом органског карактера из "Зора" Мол и "Млинпродукт" Ада (једини има био-диск уређај за идвајање крупнијих честица у функцији) и неорганског карактера у мањим количинама неких мањих привредних субјеката. Ове воде се без икаквог пречишћавања или чак ни таложења упуштају у Тису, између Аде и Мола, што представља велики деградациони пункт како самог водотока, тако и шире околине.

У погледу водоснабдевања, у свим насељима на територији општине изражен је проблем пијаће воде неодговарајућег квалитета, са повишеним концентрацијама гвожђа, а у неким насељима и амонијака и органских материја, што представља велики санитарно хигијенски проблем на територији Општине.

Тakoђе, нерешено питање одвођења отпадних вода из домаћинстава и индустрије у постојећем стању представља велики санитарни проблем општине Ада. Сакупљање отпадних вода врши се путем упојних септичких јама и таложника из којих се отпадна вода и муљ периодично ваде и износе на насељску депонију које се налази на западном делу насеља Ада, непосредно поред речице Буцак. Систем фекалне канализације је делимично изграђен на подручју насеља Аде и Мола а уређај за пречишћавање отпадних вода није реализован ни у једном насељу Општине што представља велики санитарно хигијенски недостатак, и у великој мери деградира квалитет чинилаца животне средине.

На територији општине Ада, као и у свим другим војвођанским општинама, земљиште представља потенцијал, и највеће природно богатство. Ово земљиште је високе бонитетне класе и на свега 3,5% обрадиве површине је слабијег карактера, те пољопривредна производња (првенствено ратарска) представља темељ привреде у општини Ада.

Велики проблем, у контексту квалитета земљишта, представља интензивна употреба пестицида у пољопривредној производњи, не само у ПД "Халас Јожеф", него и на свим већим површинама индивидуалних произвођача.

Драстичним опадањем сточног фонда изношење стајског ђубрива на пољопривредне површине је врло мало, а на великим парцелама комбината безначајно, те се плодност

земљишта одржава само вештачким ђубривима. То за последицу има деградацију структуре земљишта, лако исушивање и еолску ерозију. Еолску ерозију повећава и нестајање салаша.

Чврст отпад се депонује на општинској депонији у КО Ада, која није уређена у складу са важећом законском регулативом. Предметна локација нема довољне капацитете и услед сталног проширивања представља велики извор загађења Буцака и прети да затрпа његово корито. На овом сметлишту депонује се отпад без икакве претходне обраде или селекције и редовно се спаљује.

Лешеви угинулих животиња се скупљају на сточном гробљу, заправо у отвореној јами на тзв. Шинтерници, у непосредној близини акумулације Буцак. Лешеви су одлажу на отворени простор без претходне дезинфекције. Незваничне јаме постоје и ван ограда фарми у власништву ПД "Халас Јожеф", и у овом облику представљају велике деградационе пунктове у општини.

Поред Општинског сметлишта постоји велики број дивљих депонија око насеља, и у коридорима путева, уз канале, на ливадским површинама и ловним ремизама, на целој територији Општине.

Највећи део овог комуналног отпада је органског порекла који би се одговарајућим третманом (компостирање) могао прерадити и користити као сировина за органско ђубриво. Скупљање неких других секундарних сировина, као што су гвожђе и други метали је делимично организовано и откупљује се званично, док се незванично и у малим количинама ради и скупљање пластике и папира.

У општини Ада се интезивно спроводи и едукација становништва у контексту заштите животне средине, са великим учешћем еко покрета "Зелено острво".

3. КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПРОСТОРА, КОЈИ МОЖЕ БИТИ ИЗЛОЖЕН НЕГАТИВНОМ УТИЦАЈУ

Квалитет животне средине на територији општине Ада, у одређеној мери је деградиран под утицајем како природних, тако и већим делом од антропогених фактора.

На територији општине Ада, према подацима Покрајинског секретаријата за заштиту животне средине и одрживи развој, постоји успостављен мониторинг квалитета ваздуха. За остале параметаре стања животне средине није успостављен мониторинг на територији општине Ада. Такође, општина нема израђен интегрални катастар загађивача који би значајно допринео валоризацији стања животне средине на територији Општине, као и сагледавању проблематике у овој области коју је неопходно да буде решена на адекватан начин у планском периоду.

У погледу пољоприведне производње, мора се нагласити да је пољопривредно земљиште и уопште пољопривредна производња у овој општини, потенцијално угрожена на више начина: ширењем грађевинског рејона на рачун високо квалитетног пољопривредног земљишта, изградњом радних комплекса на пољопривредном земљишту, затим атмосферским загађењима, потом постојањем фреквентних саобраћајница на територији општине и нерегулисаним канализационом мрежом и непостојањем постројења за пречишћавање отпадних вода на територији општине. Такође, од свих насеља, само насеље Ада има изграђену гасоводну инфраструктуру.

Шуме и шумско земљиште представљају природни ресурс које је процентуално веома скромно заступљено на простору општине Ада (1,32 % територије општине), што се веома негативно одражава на микроклиматске услове на територији општине као и на квалитет пољопривредног земљишта које је услед непостојања појасева заштитног зеленила у великој мери угрожено еолском ерозијом. Последица одношења

пољопривредног земљишта и усева у фази семена је смањење усева у пољопривреди. Такође, проблем у контексту угрожености пољопривредног земљишта може бити и прекомерна употреба хемијских средстава у пољопривреди (пестициди, хербициди и вештачка ђубрива), што дугогодишњим нерационалним деловањем може нарушити хемизам земљишта и угрозити његов квалитет.

Испуштање непречишћених употребљених, отпадних вода са територије општине Ада представља веома велики број деградационих пунктова на територији Општине. Воде неодговарајућег квалитета упуштају се директно у природне водотокове, у одређеној мери у запуштене, отворене канале атмосферске канализације, реку Тису и речицу Буџак, те је квалитет воде у овим површинским водотоцима у великој мери деградиран. У планском периоду предвиђена је изградња сепарационог канализационог система у свим насељима у општини, са уређајем за пречишћавање отпадних вода чиме би се овај проблем санирати и трајно решити у позитивном смислу.

Експлоатација минералих сировина као природног ресурса доводи до трајне деградације земљишта као природног ресурса. Накој истека експлоатационог периода на овим локалитетима у планском периоду предвиђена је санација и рекултивација предметних простора и привођење намени у складу са опредељењем општине.

*
* *

Саобраћајна инфраструктура

У контексту карактеристика животне средине које могу бити изложене негативном утицају, евидентан је утицај саобраћајних дешавања на територији општине Ада. Систем саобраћајница у оквиру општине представљаће модификован радијални систем саобраћајница различитог хијерархијског нивоа, који треба да задовољи све услове за остваривање насељских и ваннасељских комуникација.

Манифестација које су последица саобраћајних кретања на територији општине имају одређених негативних утицаја на ваздух, земљиште и воду као природне ресурсе, које је неопходно минимизирати поштовањем мера предвиђених законом и смерницама датим у Европским прописима који регулишу ову област.

У наредној табели дати су фактори емисије за тешка теретна возила која транзитирају урбана ткива насеља, што је у постојећем стању значајан проблем.

Табела 4: Фактори емисије за тешка теретна возила

Модус вожње		0	4	3	2
Средња брзина V_{sr}	[km/h]	19,5	26,6	42,5	60
CO	[g/h]	240,4	235,0	231,6	248,8
	[g/km]	12,33	9,04	5,45	4,15
CxHv	[g/h]	166,1	165,6	161,9	161,4
	[g/km]	8,52	6,37	3,81	2,69
NOx	[g/h]	294,8	383,7	598,7	819,8
	[g/km]	15,12	14,76	14,9	13,66

где се под модусима вожње подразумева емисија у условима саобраћајног тока и то:

- " 0 " - емисија за проточни саобраћај на градској саобраћајници за брзине од 17 - 22 km/h,
- " 4 " - емисија за успорени проточни саобраћај на градској саобраћајници за брзине од 22 - 30 km/h,
- " 3 " - емисија за проточни саобраћај на транзитној саобраћајници за брзине од 30 - 55 km/h,
- " 2 " - емисија за проточни саобраћај на градској магистралаи, обилазницама и прикључцима на међуградске и ауто-путеве за брзине од 55 - 60 km/h,

Поменута саобраћајна кретања евидентно утичу и на загађење простора буком и вибрацијама, што доприноси укупној кумулативној суми негативних утицаја на животну средину. Железнички саобраћај у постојећем стању, с обзиром на обим саобраћајних манифестација (мали транспортни рад у путничком и у теретном транспорту) није значајан извор негативних утицаја. Евидентно је постојање одређених последица које произилазе из транспортне технологије самог железничког транспорта (бука, вибрације), али на овом експлоатационом нивоу оне нису значајне.

Водопривредна инфраструктура

Непостојање система канализације за одвођење отпадних вода и атмосферских вода у свим насељима у општини Ада у постојећем стању, које се упуштају у каналску мрежу или се процеђују из септичких јама и копаних бунара, такође доприносе загађењу средине а посебно подземних вода.

Постојећи привредни погони продукују значајне количине отпадних вода и других отпадних материја, које се без пречишћавања испуштају директно у водотоке.Ту спадају:

1. Самостална галванизерска радња из Аде (отпадне материје-сумпорна киселина, хидрооксид, хлориди цинка, калијум хлорид, борна киселина, прашкови за прање, сона киселина и др.)
2. Галванизација и израда металних производа из Аде (отпадне материје-сумпорна киселина, хидрооксид, хлориди цинка, калијум хлорид, борна киселина, прашкови за прање, сона киселина и др.)
3. СЗР «Специјалка»-металопрерађивачке делатности
4. СЗР «Лерик» из Аде- ливница и металопрерађивачка делатност
5. Термометал ДОО- ливница и термичка обрада метала
6. ЛПО АД- ливница,
7. Ремонт АД- Металопрерађивачка делатност,
8. Хорват компани из Мола- Металопрерађивачка делатност,
9. АД Зора из Мола- Прехрамбена индустрија
10. Кланица Јоки из Аде

11. ИБА из Аде-индустрија брусник алата и прибора,
12. Хемијска чистионица Танасић из Аде,
13. ФК и Зора из Мола-прерада повртарских и воћарских производа, прехранбена индустрија, и многи други.

Генерално, отпадне воде које се испуштају од стране неких видова индустрије су оптерећене органским и неограничаним материјама у вредностима које прелазе МДК. Снижавање концентрација присутних полутаната могуће је једино изградњом система за примарно пречишћавање пре упуштања у канализациони систем употребљених вода насеља на простору општине Ада.

Термоенергетска инфраструктура

На подручју обухваћеном Планом, само у насељу Ада постоји изграђена гасоводна инфраструктура. Постојећи гасоводи су подземни објекти у којима се транспорт природног гаса, одвија у затвореном систему, и самим тим немају никаквог утицаја на стање животне средине у простору око заштитних коридора ових гасовода.

Приликом трасирања и изградње планираних разводних гасовода неопходно је водити максимално рачуна да се деградација простора општине сведе на минимум, избором трасе гасовода као и, након изградње, санацијом терена и довођењем у првобитно стање.

Гасоводна мрежа поставља се као подземна инсталација смештена у зеленом уличном појасу насељених места, односно у коридору путних појасева и пољопривредног земљишта ван насељених места.

Табела 5: Могуће угрожавање животне средине

Промена	За време извођења радова	У случају удеса
1. Квалитет ваздуха	+	+
2. Квалитет површинских вода	-	-
3. Квалитет подземних вода	-	-
4. Квалитет земљишта	+	+
5. Ниво буке и вибрације	+	-
6. Зрачење	-	-
7. Здравље становништва	-	-
8. Климатски услови	-	-
9. Екосистем	+	+
10. Насељеност	-	-
11. Коришћење површина	+	-
12. Комунална инфраструктура	-	-
13. Заштићена природна и културна добра	+	-

Легенда:

(+)- има утицаја,
(-)- нема утицаја.

Електроенергетска инфраструктура

Постојећа и планирана електроенергетска инфраструктура на простору обухваћеном Планом је углавном надземна. Грађење ове инфраструктуре, као и нормалан процес рада изискује обезбеђење слободних коридора око надземних водова, што је на појединим деловима трасе захтевало сечу појединачних стабала и ниског растиња. С обзиром на трајну деградираност простора у заштитним коридорима при избору трасе надземних водова, водило се рачуна да се деградирање простора сведе на минимум тј. да траса где год је то могуће иде преко пољопривредног земљишта, на којем није потребно вршити сечу стабала и растиња.

Телекомуникациона инфраструктура

Постојећа телекомуникациона инфраструктура ван насеља, у потпуности је грађена подземно, у коридорима саобраћајница тако да иста није имала никаквог негативног утицаја на животну средину приликом грађења, нити при експлоатацији.

4. РАЗМАТРАНИ ПРОБЛЕМИ У ОБЛАСТИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПЛАНУ И ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ИЗОСТАВЉАЊА ОДРЕЂЕНИХ ПРОБЛЕМА У ПОСТУПКУ ПРОЦЕНЕ

У току израде Плана, разматрани су бројни постојећи и потенцијални проблеми на територији општине, и предложена су адекватна решења која ће регулисати или пак ублажити постојање истих.

Загађење хемијским материјама коришћеним у пољопривредне сврхе

Загађење материјама које се користе у пољопривредне сврхе (пестициди), ради заштите биља од болести и штеточина, потиче у великом броју случајева од нестручног коришћења. Овај проблем се најчешће јавља приликом употребе пестицида на неадекватан начин, јер се они употребљавају од стране свих физичких лица, без претходног стручног објашњења за њихову употребу. У ток контексту неопходно је законски регулисати промет пестицида у пољопривредним апотекама, како би се материје које се користе у пољопривредне сврхе строго контролисале приликом куповине и њихове употребе.

Загађење може бити проузроковано нестручном употребом вештачких ђубрива у пољопривредне сврхе може изазвати повећане количине нитрата у земљишту, а тиме и у подземним водама, које касније могу доспети у воду за пиће.

Амбалажа од употребе хемијских средстава у пољопривредне сврхе се најчешће не одлаже на депонији, већ се депонује на њивама или дивљим депонијама, па тиме остају пестициди на земљишту и земљиште се загађује. Неконтролисана употреба пестицида је такође појава која проузрокује загађење земљишта, јер се могу појавити тешки метали у земљишту у већим количинама. Несавесност грађана је главни узрок појаве свих ових загађења, јер проблем едуковања грађана је један дугорочни процес. Уколико би постојала казнена служба, онда би се кажњавањем постигао неки већи ефекат у смислу едукације грађана.

Пестициди

Пестициди и њихови метаболити, који се најчешће налазе и земљишту су на USEP-а листи као загађивачи животне средине. Овде спадају органохлорни пестициди (4,4 DDT - метаболити, 4,4 DDE, 4,4 DDD, линдан - (метаболити: α - NCN, β - NCN), хлордан, хлоропирофос, Алдрин (метаболит - ендрин-алдехид), хептахлор (метаболит - хептахлор-епоксид), органофосфорни инсектицид: диазонин, триазински хербициди (атразин и прометрин) као и остали пестициди (метрибузин, трифлуталин, алахлор).

Масовном применом пестицида, а нарочито при гајењу биљака и животиња долази до широке контаминације животне средине, а нарочито хране и воде. Пестициди се укључују у коло кружења материја у биосфери и тако распрострају. Посебну опасност представљају стабилни, постојани пестициди.

Пестициди и њихови остаци се не задржавају у целости на месту примене већ се путем физичких (вода, ваздух) и биолошких путева (ланци исхране) преносе често на велике дистанце. Остаци пестицида се преносе на велике даљине путем ваздуха у облику аеросола, који се преносе ваздушним струјањима на места која су врло удаљена од места примене. Други ефикасан пут њиховог трансфера су водени токови. Остаци пестицида су широко присутни и у биолошким системима. Укључивањем у ланце

исхране доспевају до свих конзументата трофичких ступњева укључујући и човека. Појаве афинитета пестицида према неким ткивима (нарочито масним) условљавају њихову акумулацију у организму у концентрацијама које су често вишеструко веће од оних у спољашњој средини. Нарочито су велике концентрације пестицида забележене у акватичних организама, неколико стотина па и хиљаду пута веће од оних у окружујућој води. Концентрација у организму зависи од начина њиховог продирања (орално, инхалацијом, преко коже) и могућности организма за детоксикацију путем њихове метаболизације или екскреције.

Штетни ефекти пестицида су често резултат неадекватне, нестручне и нерационалне примене. У трошковима производње пестициди учествују са око 40%. Услед нерационалне примене појављују се штете на усевама, рибама, ловној дивљачи и другим корисним организмима чиме се угрожава здравље човека. У циљу смањења количина пестицида користе се многе методе њихове рационалне употребе између осталог и селекцијом отпорних врста биљака и животиња, планирањем сетве да би се избегао период или фаза у развоју инсеката када могу нанети највеће штете, ометање нормалног развоја инсеката, уклањање болесних биљака, плављење подлога, стерилизација земљишта, примена паразита и предатора, природних непријатеља штетних биолошких агенаса и других метода.

Ако се у планирању употребе не прате поменути и други моменти, већ се пестициди примењују у третману по унапред утврђеном календару доводи се у питање рационално коришћење и ефикасност пестицида. Чињеница је да ће се пестициди и даље вероватно у великој мери користити уз неизбежне штетне ефекте на животну средину, али ипак се мора узети у обзир и правило да је свака хемикалија под одређеним условима и дозама токсична и пестициди са широким спектром деловања, слабе селективности, поред таргет организама (штеточина), којима су намењени штетно делују и на корисне врсте биљака и животиња као и на човека.

Пестициди се могу класификовати на орвано-хлорне, деривате и хомологе бензена, орвано-фосфорна једињења и у односу на врсте штеточна за које су намењени могу се поделити на: инсектициде, бактерициде, виоциде, фунгициде, хербициде, родентициде, корвициде итд. и као отрови се деле на контактне, отрове стомака, нервне отрове и метаболичке отрове.

На основу постојећих анализа, последњих година приноси у Војводини стагнирају, те се скреће пажња на низ лимитирајућих фактора који могу угрозити постизање високих, стабилних приноса и приноса доброг квалитета уз очување животне околине и биосфере уопште. Неки од ових наведених фактора могу бити последица активности човека, пре свих загађивање земљишта тешким металима, нитратима, секундарно заслањивање, што је проузроковано непоштовањем агротехничких захтева и рокова, те недовољно контролисаном употребом пестицида.

Како се у савременим агротехничким мерама користи и више врста пестицида (хербициди, инсектициди, фунгициди) једини начин заштите од загађења је строго контролисана и стручна употреба. Због познатих и речених разлога у протеклих неколико година примена пестицида је била смањена, што представља смањену концентрацију у земљишту, па тиме и штетност по здравље. Остаје проблем и даље одлагање и уништавање амбалаже пестицида јер су исти практично сви отровни и опасни по здравље. Пољопривредна предузећа и индивидуални пољопривредни произвођачи су субјекти чијим несавесним радом са амбалажом могу угрозити животну средину.

Загађење земљишта остацима од употребљених хемијских средстава и од њихове амбалаже

Услед непажње и непознавања последица од остатака хемијских средстава (пестицида) и њихове амбалаже у земљишту јављају се овакве појаве у пољопривреди.

Непознавање ове проблематике је допринело стварању дивљих депонија отпада од хемијских средстава употребљених у пољопривредне сврхе. Овај отпад од амбалаже је обично врло сложеног хемијског састава (пластичне масе) и практично неразградив те спада у опасан отпад. Стварањем дивљих депонија на самом пољопривредном земљишту угрожава се његов природни састав и структура те се могу проузроковати многе последице по човека преко ланца исхране.

Недостатак зелених површина ван насеља односно читаве Општине

Разматран је недостатак ветрозаштитних појасева на територији општине Ада који би требало да се налазе на површинама пољопривредног земљишта, уз канале и саобраћајне коридоре, и по ободу општинског центра, како би били у функцији повећања шумовитости и унапређења микроклиматских услова. Недостатак ветрозаштитних појасева утиче и на повећану еолску ерозију која узрокује смањење усева.

Недостатак мањих шумских површина- ремиза, које би пружиле уточиште и исхрану дивљачи представља проблем са аспекта заштите биљног и животињског света на територији општине Ада.

Недостатак пројектне документације ваншумског зеленила, такође представља проблем, јер је подизање ваншумског зеленила мора бити у складу са врстом земљишта, подручјем и врстом биљака које се могу узгајати на овом простору и које доприносе бољем квалитету животне средине, а посебно ваздуха.

Планом је разматран и проблем недовољне шумовитости општине Ада. Шумско земљиште на територији Општине треба повећати са садашњих 1,32%, пошумљавањем виших бонитетних класа пољопривредног земљишта, изузетно IV и V бонитетне класе. Шумско земљиште као ресурс треба користити у складу са његовим биолошким капацитетима, како би ефекти производње у шумарству били већи. Сем тога, неопходно је остварити и заштитне (превасходно водозаштитну) и социо-економске функције шума. Одговарајући избор станишта за пошумљавање, избор врста дрвећа, као и примена прописане технологије гајења шума, спада у најважније превентивне мере заштите шума и шумског земљишта.

Недостатак зелених површина у насељима

У урбаној зони насеља постоји проблем недовољне заступљености зелених површина, посебно јавних зелених површина (паркова, уличних и заштитног зеленила) као и њиховонеадекватно одржавање. Све ово проузрокује појаву коровских биљака и амброзије, које је тешко искоренити. Било би неопходно озеленити урбани део насеља ради заштите од издувних гасова из саобраћаја и бољег квалитета ваздуха у урбаној зони.

Око индустријских зона би такође било неопходно озеленити простор јер ове зоне представљају већу потенцијалну опасност загађености ваздуха. Услед појаве емисије отпадних гасова из технолошких процеса било би неопходно засадити заштитне појасеве који би производили кисеоник и побољшали квалитет ваздуха. Поред овога, постоји недостатак зелених појасева око локалних путева где се такође, од издувних гасова мотора са унутрашњим сагоревањем јављају загађујући гасови и чврсте честице чађи, олова и других штетних примеса горива. Недостатак паркинг простора проузрокује неправилно паркирање на недозвољеним површинама које нису за то предвиђене као и на зеленим површинама. Поред путева у урбаној зони такође постоји недостатак зелених ограда које би могле послужити као добар био-филтер насеља.

Несавесност грађана проузрокује уништавање постојећих зелених површина и засада својом немарношћу и небригом као и непоштовањем природних добара. Недостатак

пешачких зона је проблем који изазива уништавање зелених површина и такође га треба решити.

Површине које су предвиђене за паркове и улично зеленило су неуређени, ислед недостатка пројектне документације. Њиховим уређењем допринело би се решавању проблема озелењавања. Такође, евидентан је и проблем недостатка опреме за одржавање зеленила.

Уништавање зелених површина у насељима

Начин уништавања зелених површина може бити веома различит, а то су: недостатак плана одржавања и уређивања постојећих зелених површина, где би се озелењавања постигао жељени ефекат заштите животне средине. Основни проблем код уништавања зелених површина представља недостатак еколошке свести и савести одговорних лица и грађана у целости. Недостатак едукације грађана представља проблем који треба што пре елиминисати. Недостатак кадрова је значајан проблем, који би требало што пре решити и санирати последице загађености. Такође се овде јавља и проблем лоше казнене политике, јер би се спровођењем кажњавања елиминисали многи проблеми загађења проузрокованог људским фактором. Недовољна ангажованост надлежних органа по овим питањима би такође могла представљати проблем као и непостојање сарадње грађана и надлежних органа.

Саобраћај и бука

Основни друмски саобраћајни капацитет овог простора је:

- државни пут II реда бр. 122, Сента – **Ада** – Бечеј - Е-75 (петља Ковиљ)

Друмски саобраћај доприноси многим проблемима у животној средини јер је завистан од необновљивих фосилних горива, нарочито нафте. Саобраћај проузрокује буку и загађење ваздуха, земљишта и воде, биолошке и друштвене поремећаје, као и локалне утицаје (утицај на здравље становништва због смога), регионалне (емисије издувних гасова утичу на киселост), па чак и глобалне (гасови који утичу на загревање атмосфере и промену климе).

Емисија гасова из возила се састоји од неколико стотина једињења. Значајни загађивачи су материје у облику течних и чврстих честица, угљен-монооксид (СО), угљен-диоксид (СО₂), азотни и сумпорни оксиди и угљоводоници. Емисије из возила такође укључују трајна једињења која могу остати у животној средини дуги низ година. Те материје су тешки метали (олово, кадмијум, полиароматични угљоводоници) и органохлор.

Материје у облику малих чврстих и течних честица, нарочито оне малог пречника, повезане су са болестима плућа (дизел мотори су најважнији извор угљенмоноксида), угљендиоксид је гас који загрева атмосферу, азотни оксиди су повезани са проблемима у респираторном систему и доприносе индиректно глобалном загревању. Сумпорна и азотна једињења доприносе стварању киселих киша и исушивању земљишта. Нека испарљива органска једињења су мутагена, канцерогена и неуротоксична (нпр. смртност од рака се повезује са изложеношћу бензолу и полиароматичним угљоводоницима).

Бука је специфичан вид аерозагађења у урбаним срединама. Познато је да су друмска моторна возила један од главних извора буке у граду, а која произилази од заједничког дејства више појединачних извора од којих сваки производи буку мањег или већег интензитета. Као најзначајнији извори буке су: издувни и усисни систем, рад мотора и механичка бука, систем за хлађење, грејање, проветравање, пнеуматици, аеродинамичка бука и др.

Повећан ниво буке неповољно утиче на човеково здравље, психомоторне способности и радни учинак.

Проблем извора буке и потенцијалног загађења ваздуха је постојање железничких станица и пруга у непосредној близини урбаних подручја, где поред путничког постоји и теретни саобраћај.

Недовољна развијена еколошка свест

Сви ови наведени проблеми су настали као последица недовољно развијене еколошке свести на подручју наше општине. Грађани се прилично неодговорно односе према природним ресурсима па тако и према шумском богатству и озелењавању уопште, парковима, зеленим површинама, скверовима. Самим тим овај проблем је најобухватнији и захтева доста ангажовања по том питању.

Лоша казнена политика

Неспровођењем адекватне казнене политике у погледу сече, паљења и недовољног одржавања зелених површина овакве појаве се догађају, те се због тога грађани и физичка лица неодговорно односе према овом врло важном сегменту животне средине.

Утицај чврстог комуналног отпада на животну средину

Утицај чврстог комуналног отпада на животну средину је вишеструко негативан, услед депоновања смећа на дивље депоније, недовољне уређеност званичне локације општинска депонија, и ниске свести грађана о очувању животне средине. Самим тим, на територији општине се стварају дивље депоније које се неконтролисано шире, пренатрпаност главне депоније отпадом, а све је то извор потенцијалних заразних болести становништва и загађености животне средине.

Отпад утиче на све секторе животне средине, ваздух, земљиште и воду.

У аеробним и анаеробним условима средине приликом распада органске материје, из отпада се најчешће ослобађају гасови, метан који је експлозиван и угљен диоксид. Гасови одлазе у атмосферу и загађујује. Осим гасова ваздух се загађује прашином и непријатним мирисом. Како се општина Ада налази у равници која је широко отворена према свим странама света, приликом налета честих ветрова отпад се разноси. У урбаним зонама које су природни заклон, загађујуће материје се гомилају у атмосферском простору и у зависности од количине и врсте отпада могу негативно да делују на здравље људи у оквиру и у околини одлагалишта отпада.

Отпад утиче на земљиште и чини његов површински загађивач. Накупљањем отпада на неку површину, нагомилавају се органске и неорганске материје које загађују земљиште. Најопаснији отпад је онај који се не распада или коме треба дужи низ година полураспада. Када се гледа естетска страна општине може се закључити да је одлагање отпада непрописно и неправилно, то је опет у вези са свешћу грађана. Иако је у урбаним зонама довољно канти за одлагање отпада, грађани одлажу отпад на површине које нису предвиђене за бацање. На ненасељена подручја такође се неконтролисано одлаже отпад.

Загађењем земљишта веома често може доћи и до загађења подземних вода. Спирањем тла под утицајем атмосферских падавина, долази до цеђења, а процедурне материје доспевају у подземне воде. Сем тога немарношћу грађана чврст отпад се одлаже и у копнене воде, канале и мелиорационе канале.

Депонованье комуналног отпада

Разматрањем проблема у области одпагања комуналног отпада уочено је да ће се комунални отпад Општине до формирања система регионалног депоновања одлагати на постојећој локацији на територији КО Ада коју треба привремено уредити у складу са важећим Правилником.

Постојеће деградиране просторе неопходно је санирати и рекултивисати.

Разматрањем проблема у вези са уклањањем животињских лешева, са територије Општине утврђено је да ће се вршити привремено на постојећој локацији јаме-гробнице у КО Ада у складу са важећим правилницима, до изградње мреже кафилерија на територији Војводине.

Остали деградациони пунктови и простори за рекултивацију

Простори за санацију и рекултивацију на територији општине Ада су напуштене дивље депоније отпада и простори позајмишта неметалних минералних сировина (глине).

Водопривреда

Површинске и подземне воде општине Ада је неопходно користити у мери и на начин да се не угрози њихов квалитету у складу са основним принципима одрживог развоја.

Пречишћавањем отпадних вода пре њиховог упуштања у водотоке (реципијенте), сталном међународном сарадњом и праћењем и контролом њиховог стања, могуће је очувати квалитет површинских вода, пре свега водотока реке Тисе.

Подземне воде, посебно изворишта, такође, треба штитити од загађења, посебно оне у пливим водоносним слојевима одговарајућим техничким мерама.

Разматрани проблем у области **термоенергетске инфраструктуре** односе се на конфликт у намени и коришћењу између енергетских ресурса и заштите животне средине (земљишта, становништва, итд.) и предузимању одговарајућих мера за смањење конфликта и санирање негативних последица (програми рекултивације/ревитализације, отклањање штета итд.).

Минералне сировине на територији Општине које су заступљене као неметалне минералне сировине за добијање грађевинског материјала, хидрогеотермални потенцијал и угљоводоници у течном и гасовитом стању (нафта и гас), користити у складу са принципима одрживог развоја. Постојеће просторе на којима се експлатишу минералне сировине по завршетку експлоатационог периода, треба вратити у пређашње стање рекултивацијом и дати им намену којом се не угрожава стање животне средине.

На простору обухваћеном планом планирана је изградња следећих електроенергетских објеката и активност везаних за **електроенергетску инфраструктуру**:

Постојећи коридори електроенергетске инфраструктуре ће се задржати, предвиђена је реконструкција и ревитализација постојеће мреже, као и обезбеђење довољних капацитета у смислу квалитетног и сигурног напајања електричном енергијом, као и обезбеђења мера заштите свих електроенергетских објеката од елементарних непогода и пожара.

Реализација планиране електроенергетске инфраструктуре, уз поштовање свих потребних мера са аспекта заштите животне средине неће довести до негативних утицаја, те проблеми у плану везано за електроенергетску инфраструктуру нису ни разматрани.

Проблеми из области заштите животне средине, везани за телекомуникациону инфраструктуру нису разматрани у Плану, с обзиром да изградња планиране и експлоатација постојеће нема негативних утицаја на животну средину.

Изградња антенских система за потребе остваривања радио-релејних веза мобилних телекомуникација, кабловског дистрибутивног система, интернета, радија и телевизије, који ће се у актуалном периоду реализовати, нису разматрани као објекти који ће допринети негативном утицају на животну средину, с обзиром да се негативан утицај огледа у нејонизованом зрачењу који емитују антенски системи, на веома блиским растојањима изворима зрачења од свега неколико метара. Узимајући у обзир да се приликом одређивања локација ових објеката, као и изградње, предузимају мере да се негативан утицај на животну средину сведе на минимум (постављањем извора ових зрачења, антена, на веће висине, на антенске стубове или друге више објекте, онемогућавањем приступа...).

5. ПРИКАЗ ПЛАНОМ ПРЕДВИЂЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА У КОНТЕКСТУ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Планом су дате мере и активности, које немају варијантна решења, а предложене су у контексту оптималне организације и наменског коришћења предметног простора.

У току израде претходних фаза Просторног плана са представницима општинске управе и надлежних органа и организација дефинисана су најоптималнија просторна решења која су саставни део Предлога плана.

6. РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА ПОВОДОМ ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

У контексту израде предметне Стратешке процене, остварене су консултације са:

1. Републичка дирекција за путеве, Регионални центар "Север", Нови Сад
2. ЈЖТП "Београд" са п.о., Сектор за развој, Београд
3. Покрајински секретаријат за енергетику и минералне сировине, Нови Сад
4. НИС-НАФТАГАС, Део предузећа за истраживање и производњу нафте, природног гаса, подземних вода и геотермалне енергије, Нови Сад
5. НИС-ГАС, Део предузећа за транспорт и промет природног и течног гаса, Дирекција техничких послова, Нови Сад
6. ЈВП "Воде Војводине", Нови Сад
7. ЈП "Војводинашуме" Нови Сад, ШГ "Сомбор", Сомбор
8. Завод за заштиту природе Србије, Радна јединица у Новом Саду, Нови Сад
9. Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица
10. Електропривреда Србије, Електровојводина, ЈП за дистрибуцију електричне енергије, Електродистрибуција "Сента", Сента
11. ЈП Електро мрежа Србије, Погон "Нови Сад" Нови Сад
12. Предузеће за телекомуникације "Телеком Србија" а.д., Дирекција за мрежу, Сектор за ЕОС, Београд
13. Предузеће за телекомуникације а.д. Београд, Дирекција резиденцијалних клијената, Територијална дирекција, Нови Сад, Филијала Суботица/Сомбор,- Суботица, Служба за приступне мреже, Суботица
14. Телеком Србија, Предузеће за телекомуникације а.д., Територијална дирекција за мрежу, Нови Сад, Зона одржавања Суботица/Сомбор, Суботица
15. Телеком Србија, Предузеће за телекомуникације а.д., Извршна дирекција Регије Север, Извршна јединица Суботица
16. Телеком Србија, Предузеће за телекомуникације Телеком Србија а.д., Дирекција за мобилне комуникације, Сектор за мрежу, Београд
17. 063 Мобтел Србија, Нови Београд

18. Министарство унутрашњих послова, Секретаријат унутрашњих послова у Кикинди, Одсек противпожарне полиције, Кикинда
19. Покрајински секретаријат за заштиту животне средине и одрживи развој, Нови Сад

Сви прикупљени односно достављени подаци од стране Општине и надлежних институција имплементирани су у Извештај и на адекватан начин обрађени и презентовани.

II ЦИЉЕВИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ СА ИЗБОРОМ ИНДИКАТОРА

Индикатори који репрезентују стање животне средине на неком простору морају бити лако разумљиви, транспарентни и да показују поуздане сигнале о значајним трендовима појава који ће се тако исказати да ће репрезентовати конкретне ситуације и да током времена могу бити упоредиви.

На територији општине Ада постоји одређени број параметара стања природних ресурса, који се систематски прате неколико година, и који представљају индикаторе стања ових природних ресурса. Ту пре свега спадају аерополутанти који се прате мерењем емисије и имисије.

Ова мерења, као и мерења која се односе на праћење квалитета земљишта, и квалитет воде неопходно је обављати континуирано, дуги низ година на мерним местима која чине мрежу мерних места, док је на местима ван ове мреже неопходно обављати повремени мерења. Урбана мрежа мерних места дефинисана је на основу густине насељености, извора емисије, урбанистичких решења, начина загревања и намене простора. Поред праћења квалитета чинилаца животне средине у урбаним срединама, неопходно је успоставити мониторинг и уз веће путне правце, на локацијама водозахвата, уз веће водотокове на територији општине, на депонијама комуналног отпада, у атару (праћење квалитета земљишта) итд.

У наредној табели навешћемо неке од индикатора **стања животне средине** у општини Ада. Одређени параметри односно индикатори су одабрани на основу постојећих мерења стања квалитета ваздуха, док је за одређене, за које услед недостатка података није могуће квантитативно коментарисати, дата квалитативна процена с обзиром на њихов потенцијални утицај на стање животне средине.

Табела 6: Индикатори стања животне средине у општини Ада

		ИНДИКАТОРИ	ОЦЕНА	КРАТКО ОБРАЗЛОЖЕЊЕ
Општи просторни индикатори		Урбани простори веће концентрације	-	Постојање урб. простора веће концентрације у насељима где се јављају негативни утицаји.
		Специјални простори	- -	Приобаље Тисе представља еколошки коридор, станишта природних вредности
		Шуме, зеленило	-	Простори шума и ваншумског зеленила око Тисе и уз путне правце
Посебни индикатори	Ваздух	Саобраћајна инфраструктура	- -	Потенцијална загађења од кретања возила (локална повремени загађења)
		Индустрија	-	Емисија штетних гасова
		чађ, пепео, NO _x , CO, HC, SO _x , озон...	- -	Услед повећаног обима кретања кроз насеља и у оквиру комплекса са великом фреквенцијом кретања, од саобраћаја, као и од индустрије

	Вода	боја, мирис, рН, t, НРК, детрџенти....	- -		
		Карактер и структура отпадних вода	- -	Неодговарајући квалитет отпадних вода у односу на тражени ниво о реципијента-Тисе.	
		Начин снабдевања водом	+ -	Решено питање водоснабдевања свих насеља, али вода неодговарајућег квалитета	
		Начин пречишћавања отпадних вода	- -	Ниједно насеље нема уређај за пречишћавање отпадних вода.	
	Земљиште	Депоније	- -	Постоји неколико дивљих сметлишта, све их је неопходно санирати и рекултивисати	
		Сакупљање отпада	-	Постоји организовано сакупљање отпада, само у насељу Ада и Мол	
		Употреба пестицида	-	Слабо контролисана, што изазива велику контаминацију земљишта и опеређење органским и неорганским једињењима	
		Контрола и мерење квалитета земљишта	- -	Не постоји организована локална контрола квалитета земљишта већ само индивидуално.	
	Посебни индикатори	Бука	Од саобраћајних манифестација	-	У оквиру насеља јавља се бука али испод GVI због ширине уличних коридора.
			Остали извори буке	-	
Вибрације		Као појава у оквиру урбаних простора	0	Вибрације у оквиру насеља се појављују само у уским уличним коридорима и у близини већих привредних комплекса. Оне се јављају на малом броју места.	
Природна добра		Заштићени делови природе и природна добра	+ -	Природна добра постоје сачувана али остаје потреба за контролисаном заштитом уз предузимање мера.	
Културна добра		Културна добра, постоје утврђена и заштићена у оквиру насеља и атара на територији општине	+ -	Културна добра у оквиру овог простора постоје али их мерама треба учинити визуелно препознатљивим и атрактивним	

Као кључни критеријуми за вредновање утицаја истичу се значај и величина утицаја. Значај утицаја представља размере физичког простора који може бити изложен деловању промена у средини, док величина утицаја представља приказ штете или користи од процењеног деловања на животну средину. У свету је развијен велики број методологија које се базирају на квалитативним и квантитативним елементима, као и на њиховој комбинацији. Једна од шире прихваћених методологија процене величине утицаја планираних активности на животну средину јесте метод по коме су утицаји вредновани од веома неативног до позитивног:

Табела 7: Табела вредновања кључних критеријума

ОЦЕНА	ЗНАЧЕЊЕ
--	БЕОМА НЕГАТИВАН УТИЦАЈ
-	НЕГАТИВАН УТИЦАЈ
0/-	УМЕРЕНО НЕГАТИВАН УТИЦАЈ
0	НЕМА УТИЦАЈА
0/+	УМЕРЕНО ПОЗИТИВАН УТИЦАЈ
+	ПОЗИТИВАН УТИЦАЈ
++	БЕОМА ПОЗИТИВАН УТИЦАЈ

Овакав метод се примењује управо у ситуацијама коју имамо и у општини Ада, када одређене утицаје није могуће квантификовати, као и онда када није потребни и/или практично давати квалитативне податке. Иако су квалитативни подаци подједнако валидни и подобни, не треба их изједначавати са нагађањима, већ они морају бити поткрепљени чињеницама и истраживањима која су довела милтудисциплинарни тим до одређених закључака.

Према члану 14. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину општи и посебни циљеви стратешке процене дефинишу се на основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у другим плановима и програмима, циљева заштите животне средине утврђених на нивоу Републике и међународном нивоу, прикупљених података о стању животне средине и значајних питања, проблема и предлога у погледу заштите животне средине у плану или програму.

На основу захтева и циљева у погледу заштите животне средине у Плану, дефинисани су општи циљеви Извештаја:

- очување пољопривредне функције површина обрадивог пољопривредног земљишта контролисаним применом агротехничких мера и спречавањем нелегалне изградње објеката,
- заштита и унапређење стања шума и повећање површина под шумама обзиром на малу шумовитост општине,
- рационално коришћење необновљивих извора енергије и природних ресурса земљишта и воде,
- имплементација усвојене Националне стратегије управљања отпадом планирањем изградње регионалне депоније на територији општине Нови Бечеј којој гравитира и општина Ада,
- повећање броја становника обухваћених системом сакупљања отпада,
- санацијом постојећих сметлишта која представљају деградационе пунктове на територији Општине,
- решавање проблема депонија исплаке у непосредном окружењу бушотина санацијом ових деградационих пунктова,
- санацијом и рекултивацијом позајмишта глине,
- формирањем компостишта органског отпада и центра за рециклажу,
- смањити потрошњу воде у индустрији и у домаћинствима,
- смањење губитака воде у дистрибутивној мрежи,
- заштита и унапређење квалитета вода до нивоа прописаних класа квалитета, нарочито у сливу реке Тисе,
- повећати енергетску ефикасност у индустрији,
- смањити емисије аерополутаната у ваздух,
- смањити емисију буке из саобраћаја и индустријских постројења,
- спречити инцидентна неконтролисана испуштања загађујућих материја у ваздух, воде и земљиште,
- повећати обим инвестиција за заштиту животне средине,
- развој система мониторинга животне средине (ваздуха, вода, земљишта и буке),
- побољшати информисање и обуку становништва за заштиту животне средине,

- обезбедити учешће јавности у доношењу одлука које могу имати утицаја на квалитет животне средине.

За реализацију општих циљева утврђују се посебни циљеви стратешке процене у појединим областима заштите.

Табела 8. Посебни циљеви стратешке процене

Ред. бр.	Области и циљеви стратешке процене
	Управљање квалитетом ваздуха
1	Смањити ниво емисије штетних материја у ваздух
2	Смањити степен изложености становништва загађеном ваздуху
	Заштита од буке
3	Смањити изложеност становништва повишеним нивоима буке
	Управљање водама
4	Очувати и унапредити квалитет површинских и подземних вода
5	Смањити ризик од поплава
	Заштита и коришћење земљишта
6	Чување површина обрадивог пољопривредног земљишта
7	Повећати површине под шумом
8	Санација и рекултивација депонија исплаке и позајмишта глине
	Управљање отпадом
9	Унапредити систем прикупљања, третмана и одлагања чврстог отпада формирањем сакупљачких центара и компостилишта
10	Приступање региону регионалне депоније у Нови Бечеј
	Климатске промене
11	Смањити емисију гасова сатклене баште
12	Унапредити енергетску ефикасност
13	Смањити потрошњу необновљивих извора енергије
	Очување биодиверзитета и унапређење предела
14	Очувати биодиверзитет и природна добра
	Заштита културно-историјске баштине
15	Унапредити ефикасност заштите непокретних културних добара
	Насеља, становништво и људско здравље
16	Очување насељености руралних подручја
17	Унапредити здравље становништва
18	Раст запослености
	Јачање институционалне способности за заштиту животне средине
19	Унапредити службу за заштиту животне средине и мониторинг
20	Унапредити информисање јавности по питањима животне средине

III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА ПЛАНОМ ПРЕДВИЂЕНИХ АКТИВНОСТИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА МЕРАМА ЗАШТИТЕ

1. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА ПЛАНА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ СА МЕРАМА ЗАШТИТЕ

Закон не прописује шта су то варијантна решења плана која подлежу стратешкој процени утицаја, али у пракси се, морају разматрати најмање две варијанте:

- 1) Варијанта да се план не усвоји, и
- 2) Варијанта да се план усвоји и спроведе.

Пожељно је да се са стратешком проценом почне у најранијим фазама израде плана, при чему треба разматрати сва рационална решења по секторима плана. Варијантна решења просторног плана представљају различите рационалне начине, средства и мере реализације циљева плана у појединим секторима развоја, кроз разматрање могућности коришћења одређеног простора за специфичне намене и активности, односно разматрање могућности коришћење различитих простора за реализацију конкретне активности која се планира. Поред тога, треба узети у обзир и варијанте имплементације плана.

Укупни ефекти плана, па и утицаји на животну средину, могу се утврдити само поређењем са постојећим стањем, са циљевима и варијантним решењима плана. За просторне планове дужег временског хоризонта и са већом неизвесношћу реализације, метод израде сценарија модела развоја омогућује процену позитивних и негативних ефеката варијантних решења плана.

2. ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ У СЛУЧАЈУ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА

У случају нереализовања активности, везаних за изградњу регионалних депонија, трансфер станица и сабирних центара, које су предвиђене Националном стратегијом управљања комуналним отпадом која је донета од стране Владе Републике Србије, комунални и нетоксични отпад ће се одлагати на постојећој локацији општинске депоније у КО Ада, која ће функционисати у складу са важећим Правилницима. Након затварања општинске депоније приступиће се њеној санацији и рекултивацији, према већ урађеним пројектима за предметну локацију.

До изградње кафилерија, које су такође планиране наведеном Националном стратегијом, сточни лешеви ће се одлагати на постојећем сточном гробљу, али у складу са важећим Правилником, након чега ће се предметни простор адекватно санирати и рекултивисати.

Планом је предвиђено да се до формирања међуопштинског региона за одлагање комуналног отпада, постојећа локације општске депоније уреди уз минималне мере заштите које подразумевају њено ограђивање, засипање отпада инертним материјалом, довођење воде на локацију, одвођење отпадних вода и озелењавање обода локације. У случају да се ове планске мере не реализују, постојећа локација која капацитетом не задовољава потребе општине у планском периоду, представљаће деградациони пунк животне средине, који ће угрозити како квалитет природних ресурса, тако и здравље локалног становништва.

3. ПРОЦЕНА УТИЦАЈА ПЛАНИРАНИХ АКТИВНОСТИ НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ У ОДНОСУ НА СЛЕДЕЋЕ ЧИНИОЦЕ:

У контексту заштите животне средине, Планом су предвиђене мере активне заштите предметног простора, које ће створити услове за одрживи развој овог подручја и чивате општине Ада.

Реализацијом планских решења обезбедиће се:

- адекватно инфраструктурно опремање насеља и туристичких локалитета, које ће бити у функцији заштите свих природних ресурса,
- коришћење пољопривредног земљишта на адекватан начин (адекватна обрада и контролисано коришћење хемијских средстава),
- успостављање савременог начина управљања комуналним отпадом, у складу са Националном стратегијом управљања отпадом.

Процена планираних активности у односу на чиниоце:

3.1. ВАЗДУХ

Одређене активности предвиђене Планом су усмерене у контексту заштите и унапређења квалитета ваздуха, а односе се на:

- унапређење комуналне инфраструктуре у насељима,
- реконструкцију и модернизацију саобраћајне мреже,
- формирање заштитног зеленила у виду пољозаштитних и ветрозаштитних појасева, посебно на правцима доминантних ветрова,
- повећање насељског зеленила, посебно категорије заштитног зеленила дуж саобраћајница, комуналних објеката, око радних зона и на деградираним површинама,
- адекватно одлагање комуналног отпада у складу са правилницима и Националном стратегијом управљања отпадом,
- санација постојећих и дивљих депонија са рекултивацијом, применом биотехничких мера, као и других деградираних површина.

Одређене активности предвиђене Просторним Планом општине Ада **у домену саобраћаја** су усмерене у контексту заштите и унапређења квалитета ваздуха, а односе се на:

- елиминација транзита из урбаних и руралних простора,
- унапређење саобраћајне инфраструктуре у насељима кроз изградњу, реконструкцију и модернизацију саобраћајне мреже.

У оквиру простора територије општине Ада, налази се државни пут тако да се од саобраћаја могу очекивати у одређеној мери негативни утицаји на ваздух, који ће настати од возила која транзитирају деоницама посебно у насељима Ада и Мол. Интензитет емисије издувних гасова ће зависити од обима саобраћаја и од структуре возила у саобраћајном току.

Развој саобраћајне инфраструктуре у планском периоду је у складу са свим принципима одрживог развоја јер предвиђа изградњу сегмента обилазнице ДП бр. 122, чиме ће теретни саобраћај бити измештен из централне зоне и самог урбаног ткива насеља на територији Општине. Ово планско решење ће повољно утицати и на промену свих параметара животне средине у оквиру урбаног простора што ће резултирати вишим квалитетом урбаног живљења. Друго, не мање важно, планско решење из области друмске инфраструктуре је изградња моста на Тиси уз дефинисање и реализацију нове трасе пута категорисаног као државни пут II реда, на правцу Мол-Мали Иђош (ауто-пут Е-75). Траса овог пута је тако утврђена да максимално користи већ постојеће коридоре атарских путева, уз минимално заузимање новог земљишта и пролазак кроз насељена места.

У наредној табели дате су граничне вредности емисије за комерцијална (привредна возила) на којих се према Еуро 3 стандардима треба придржавати за сва возила која транзитирају постојећим саобраћајницама. Уколико су измерене вредности емисије веће од наведених вредности, евидентно је загађење ваздуха услед повећане емисије полутаната у коридорима ових саобраћајница.

Дуж државног пута **бр. 122**, Сента – **Ада** – Бечеј - Е-75 (петља Ковиљ), могу се очекивати највиши нивоу ефлуената односно деонице кроз насеља су са највећим ризиком угрожавања животне средине.

Табела 9. Граничне вредности емисије за комерцијална (привредна) возила масе $\geq 3,5$ т са дизел агрегатима у ЕУ (ЕУРО стандарди) [g/kWh]

Загађујућа материја	ЕУРО 3	ЕУРО 4	ЕУРО 5
СО [g/kWh]	2,1	1,5	1,5
СхНv [g/kWh]	0,66	0,46	0,46
NOx [g/kWh]	5,0	3,5	2,0
Честице [g /kWh]	0,02	0,02	0,02
Дим (m ⁻¹)	0,8	0,5	0,5

Поред аерозагађења, бука се појављује у одређеној мери, као пратећи феномен саобраћаја, али иако се не очекује бука изнад дозвољених вредности, она може утицати на миграторне таласе појединих група фауне.

Да би правилно сагледали могуће утицаје на ваздух од саобраћајних манифестација у оквиру Просторног плана општине Ада, морају се утврдити места где ће се вршити континуирани мониторинг квалитета ваздуха.

На појединим местима дуж државних путева мора се утврдити периодична појава пропуста за пролаз појединих животињских врста.

Изградњом планираних саобраћајница и пратећих капацитета који су предвиђене овим Планом и самим тим елиминацијом саобраћајних манифестација и транзитних саобраћајних токова насељским саобраћајницама проблем аерозагађења, буке и вибрација које настаје услед саобраћајних кретања кроз само урбано ткиво насеља биће знатно умањен.

Природни гас по својим физичко-хемијским особинама и према JUS Z.CO.005 (Класификација материја и робе према понашању у пожару) спада у класу опасности FxIA.

Природни гас такође садржи меркаптан $\max 15\text{mg}/\text{m}^3$ сумпорводник (H₂S) $\max 5\text{mg}/\text{m}^3$.

Предвиђени радови на изградњи гасовода би требало да имају минималан утицај на квалитет ваздуха, јер ће се делом обављати ручно, а делом машински, без нарушавања конфигурације терена тј. вршиће се укопавање у ров директно, без денивелације терена и стварања прашине. Функционисање гасовода неће утицати на квалитет ваздуха, јер гасовод функционише у контролисаном затвореном систему.

Приликом експлоатације (коришћења природног гаса за производњу топлотне енергије), односно сагоревања гаса, у атмосферу се емитују димни гасови (угљенмоксид и водена пара) чија емисија неће прелазити дозвољене вредности. Емисије се појављују зими, код индивидуалних и комуналних корисника природног гаса, а код индустријских корисника током целе године. Ови утицаји су слабијег интензитета (испод GVI).

У фази бушења и испитивања истражних бушотина свих врста, јављају се издувни гасови од рада мотора и испуштају се у ваздух преко филтера и немају значајног утицаја на ваздух, јер се процењује да њихове концентрације неће прелазити GVI.

При изради бушотина у атмосферу се емитују одређење количине природног гаса док се не изврши комплетно освајање и опремање бушотине. Процењене вредности емитованог гаса по бушотини износе око 5000m³ гаса.

У току освајања бушотине, односно провере херметичности бушотине користи се азот, а процењује се да ће се у атмосферу емитовати око 2600m³ азота.

У току израде бушотине као загађивач атмосфере појављују се димни гасови – продукти сагоревања дизел горива у мотору будућег постројења и моторима агрегата за производњу електричне енергије.

Табела 10. Количина и врста димних гасова код израде бушотина

Назив	Јединица	Количина
Потошња горива	kg	302 400
Влажни дим.гасови	m ³	6 078 240
Суви дим.гасови	m ³	5 533 920
CO ₂	m ³	483 840
H ₂ O	m ³	544 320
SO ₂	m ³	350,8
N ₂ (из ваздуха)	m ³	4 548 096
O ₂ (из ваздуха)	m ³	498 960

Максимално дозвољене количине CO_x, NO_x и нижих несагоривих угљоводоника код дизел мотора са унутрашњим сагоревањем за мотор бушаће гарнитуре (подаци из каталига "Man" за дизел моторе).

Табела 11.

Загађивач	Јединица	Количине
NO _x	mg/m ³	2 830
CO _x	mg/m ³	530
HC	mg/m ³	90

Емисија дизел мотора може се одредити преко фактора емисије.

У фази експлоатације не јављају се никакви аеро загађивачи.

У случају ерупције постоји и опасност од пожара већих размера и ширења отровних гасова, што представља непосредну опасност за сав живи свет у околини. У случају ерупције без пожара, околина може бити загађена сланом водом, угљоводонцима, угљен диоксидом итд. Ерупције и пожари се сматрају акцидентним ситуацијама и вероватноћа за ове појаве је минимална.

3.2. ВОДУ

У погледу утицаја саобраћајне инфраструктуре на воду као природни ресурс, можемо закључити да су ови утицаји релативно мали како на квалитет површинских тако и подземних вода. Током транспорта се јављају мале количине течности које би својим изливањем угрозиле квалитет вода. Локални утицаји на воде могу имати само акцидентне ситуације, у случају аутоцистерни које превозе опасне материје које својим изливањем (расипањем) изазивају загађење земљишта и вода (мањег обима).

Настанак ових акцидентних ситуација је повремениг карактера, без потребе предузимања претходних мера заштите, јер су и локације случајне. На местима где су статистички утврђене могуће локације акцидената, могу се предузети мере које ће ублажити или минимизирати могуће настајање акцидентних ситуација (постављање ограда, зеленила).

Утицаји саобраћајних средстава водног саобраћаја на пловне путеве и водотоке, са аспекта могућег загађења су евидентна али мало могућа, односно појаве тих акцидентних ситуација су у домену случајних догађаја, а једино у оквиру пристаништа и робно транспортног центра постоји већи ризик настајања ових ситуација. Да би спречили настајање акцидентних ситуација унапред се предузимају техничке мере заштите воде као природног ресурса, а самим тим и животне средине.

Све предвиђене активности и утицаји имају кумулативни ефекат и усмерени су у контексту унапређења пољопривредне производне и заштите воде и земљишта, као природних ресурса.

Вода и водотоци као добра од општег интереса за задовољење општих и појединачних интереса под посебном су заштитом и користе се под условима и на начин који одређује Закон о водама.

Нерационално коришћење ресурса фреатских подземних вода, често уз »раубовање « бунара, доводи до делимичног исцрпљивања овог аквифера и снижавања нивоа ових вода. Ово »повлачење« подземних вода у дубље слојеве има утицаја на биљни и животињски свет, па тиме и на животну средину у целини.

Као потенцијални извор загађења изворишта и вода уопште, пре свега представља индустрија. Ради евиденције потенцијалних загађивача потребно је прикупити податке о отпадним водама које се јављају у току производних процеса. Такође, треба нагласити и оне потенцијалне загађиваче за које до сада нису спроведена истраживања о испуштању отпадних вода, а која према врсти делатности представљају потенцијалне загађиваче.

Постојећа и планирана индустрија мора своје отпадне воде решавати посебним системом, а у зависности од врсте и типа загађене воде, вршиће се њихово претходно пречишћавање кроз предтретман, до нивоа квалитета који задовољава санитарно-техничке услове за испуштање у јавну канализацију, па ће се тек онда ићи на заједничко пречишћавање са санитарном отпадном водом.

Очекивани развој индустрије Ада, довешће до повећања количине и оптерећења новим полутантима генерисаних употребљених вода.

Анализа утицаја отпадних вода на животну средину општине Ада и здравље становништва може се сагледати кроз:

1. Утицај начина евакуације употребљених вода на квалитет површинских вода и
2. Утицај начина евакуације употребљених вода на квалитет подземних вода.

Други потенцијални загађивач вода представља пољопривредно земљиште. Употреба хербицида, пестицида и осталих препарата, требала би да буде строго контролисана, посебно у осетљивим зонама као што су изворишта, јер се неконтролисаним дугогодишњим коришћењем ових средстава, стварају предуслови за пролаз загађења до издани. У којој мери и концентрацији загађење може да стигне до издани са ових површина немогуће је прецизно проценити, посебно због нехомогености повлатног слоја и вероватног постојања вертикалне инфилтрације кроз које би загађење могло да продре до издани.

Гробља су такође могући загађивачи због тога што представљају стални извор нитрата и нитрита, који се слабо разграђују у подземљу, а релативно лако транспортују. Као мера заштите, треба успоставити мониторинг контролних пијезометара на одређеном растојању од изворишта, а потребно је и ограничити ширење гробља ка изворишту.

Као могући загађивачи, јављају се напуштени бунари и септичке јаме са упојним бунарима преко којих се директно загађује подземље. Неопходно је евидентирати све овакве бунаре и спровести одговарајуће радове конзервације.

Изградњом канализационих система за одвођење атмосферских и отпадних вода у насељима, спречиће се даља деградација површинских и подземних вода у насељима, а у циљу смањења хидрауличког оптерећења или загађења у водотоковима.

Планиране активности на одржавању мелиорационих система на подручју (чишћење од замуљења и растиња и евентуалне реконструкције постојећих канала), омогућиће двонаменско коришћење постојећих система, односно и за потребе наводњавања.

Планирана гасоводна инфраструктура неће имати никакавих негативних утицаја на воду.

Укрштања гасовода са објектима водопривредне инфраструктуре морају бити изведена према условима од надлежне водопривредне организације, те се на тај начин искључује било какав негативан утицај гасовода на воду и обратно.

3.3. ЗЕМЉИШТЕ

Сагледавањем свих планских мера и активности у погледу утицаја на земљиште као природни ресурс, установљено је да Планом предвиђене пољопривредне активности повољно утичу на очување структуре земљишног покривача на територији општине Ада.

Ратарско-повртарска и воћарско виноградарска производња не може утицати на деградацију земљишта, уколико се поштују прописани начини производње који су предложени Планом, а подразумевају производњу са контролисаном применом пестицида и минералних ђубрива.

Контролисана употреба агро-хемијских мера ће се вршити континуирано, у оквиру пољопривредне производње.

Интензивирањем сточарске производње створиће се услови за већи степен коришћења стајског ђубрива чиме ће се повећавати приноси у биљној производњи, а квалитет земљишта се неће нарушавати.

Предвиђене активности у области електро и енергетске инфраструктуре, са наведеним обимом земљаних радова, имаће у одређеном смислу негативан утицај на земљиште, у делу својих коридора.

Приликом изградње гасовода, током извођења земљаних радова - ископавања рова и затрпавања гасовода у одређеној мери ће се нарушавати слојевита структура земљишта, односно доћи ће до краткотрајне деградације земљишта на месту извођења радова.

Приликом постављања гасовода и ископа земље, издвојиће се хумус и депоноваће се дуж трасе, а затим ће се користити за санацију површинског слоја, после завршетка радова. За санацију терена ће се користити сва земља из ископа и компресоваће се до нивоа околног терена, да би се терен вратио у првобитно стање.

Других отпадних материја, осим претходно наведених, приликом постављања и функционисања гасовода нема.

Експлоатација минералних сировина и спровођење истражних радова ће изазвати обимне измене у структури земљишта, а просторно заузимају површине њихових лежишта.

У току бушења истражних бушотина појављује се отпадна исплака на бази глине, воде, бентонита и др., која се одлаже у ископане "грабе" непосредно уз бушотине. "Грабе" су димензије 30x20 м и дубине 1,7 м а ископана земља за ову намену се оставља са стране, да би се касније користила за затрапање и санацију овог простора. Дно "грабе" се налази на слоју глине и обложено је заштитном фолијом која врши заштиту земљишта и водоносних слојева од загађења.

Завршетком бушења исплака више није потребна и налази се у базенима ("грабе"). Следећа фаза је чишћење базена и одношење исплаке цистернама, на за то предвиђену депонију, затим се уклања заштитна фолија и затрпавају се базени здравом земљом. На крају се приводи земљиште намени (рекултивација).

Овај утицај може бити привременог или трајног карактера:

- привремени карактер утицаја исплаке на земљиште уколико се отпадна исплака одвози на депонију,
- трајног карактера уколико се отпадна исплака рекултивише у примарној граби.

Исплака која се користи у НИС-Нафтагасу припада лигносулфонатском типу. Њу чине следеће компоненте: вода, бентонитска глина, NaOH, Na₂CO₃, СМС, Fe-Cr лигносулфонат, за потребе средње тешких исплака, за бушење на већим дубинама, у исплаку се додаје још и барит (BaSO₄).

Неконтролисане ерупције природног гаса могу изазвати акциденте ширих размера.

У оквиру обухвата ППО Ада, обзиром на планирани **обим саобраћаја**, не очекује се значајнији негативан утицај на земљиште у зони саобраћајница, који би могли бити изазвани емисијом продуката сагоревања, насталих радом мотора саобраћајних возила.

Евидентан потенцијално негативани утицаји саобраћајне инфраструктуре на земљиште као природни ресурс јављају се у току зиме, услед одржавања путева посипањем сољу и осталим материјама за одржавања путева. Да би ове негативне утицаје минимизирали и довели на ниво прихватљивости, могуће је уместо соли користити друге материјале (камена ситнеж, ризла, биоразградиви материјали и сл.) који су нешто скупљи, али постижу исти ефекат, и знатно умањују ризик од контаминације земљишта у непосредној близини путева.

3.4. ПРИРОДНА ДОБРА (ФЛОРУ, ФАУНУ И БИОДИВЕРЗИТЕТ)

Приоритетни циљеви заштите и коришћења и развоја природног добра су базирани на принципима активне заштите са свим елементима ограниченог начина и обима коришћења, који треба да обезбеде очување изворног биодиверзитета.

Све наведене активности предвиђене Планом су усмерене на заштиту, коришћење и развој простора заштићених природних вредности.

Озелењавање је неопходно спровести атурохтоним врстама биљака.

Приликом трансирања гасоводне инсталације максимално ће се водити рачуна о очувању и заштити постојеће флоре и фауне.

Гасовод као подземни инфраструктурни објекат неће имати никакав утицај на природна добра.

Након изградње гасовода, мернорегулационих станица и сабирних гасних станица, после завршетка радова и рекултивације терена, ситуација ће се после извесног времена (највише годину дана) вратити у првобитно стање.

Експлоатација минералних сировина и спровођење истражних радова ће изазвати обимне измене у структури земљишта и у одређеној мери сечу вегетације, а просторно заузимају површине њихових лежишта.

Израда и експлоатација бушотина неће имати велики утицај на природна добра, после завршетка радова и рекултивације терена, ситуација ће се после итвесног времена (највише годину дана) вратити у првобитно стање.

3.5. ПЕЈЗАЖ

У области шумарства предвиђено је повећање површина под шумама и ваншумским зеленилом што ће позитивно утицати на укупно стање животне средине. У приобаљу Тисе пошумљавање треба спровести у инундационом подручју, а на територији укупног простора формирати ваншумско зеленило чиме ће се унапредити, не само еколошке него и естетске вредности предметног простора на територији општине. Формирањем ваншумског зеленила ће бити повезани међусобно удаљени биотопи, посебно мање површине под шумама у атару општине.

Забрана активности које би негативно утицале на стање станишта природних реткости ће утицати на њихово очување (ретких и угрожених биљних и животињских врста).

3.6. СТАНОВНИШТВО

У обухват Просторног плана општине Ада налазе се следећа насеља: Ада, Мол, Утрине и Оборњача у четири катастарских општина: КО Ада, КО Мол, КО Утрине и КО Оборњача.

Може се констатовати да Планом предвиђене активности неће имати негативан утицај на становништво, јер су предвиђене посебне мере заштите, очувања унапређења и коришћења предметног простора у обухвату Плана.

Изградња водопривредне инфраструктуре ће се позитивно одразити на квалитет урбаног живљења становништва општине Ада.

Разводни гасоводи високог и седњег притиска се по правилу граде ван насељених места па се не може ни говорити о утицају трасе на становништво.

Гасоводна инфраструктура ће индиректно утицати на побољшање животног стандарда и ошужење животне средине.

Експлоатација минералних сировина одвијају се у затвореном систему и у случају редовне експлоатације нема негативан утицај на становништво осим у акцидентним ситуацијама.

3.7. НАСЕЉЕ (АРХИТЕКТОНСКО НАСЛЕЂЕ)

У погледу заштите животне средине, Планом су предвиђене мере активне заштите активне заштите предметног простора, које ће обезбедити очување датог простора. Самим тим, архитектонско наслеђе предметног простора и даље ће се интегрално штитити.

3.8. НЕПОКРЕТНА КУЛТУРНА ДОБРА

Планирано је да се концепција заштите непокретних културних добара заснива на њиховом очувању уз израду неопходне документације, даљем истраживању, које се посебно односи на археолошке локалитете остатака старих насебина, и бољој презентацији културног наслеђа.

Уколико се током грађевинских и других радова на свим облицима инфраструктуре, наиђе на археолошко налазиште или предмете односно на природно добро геолошко-палеонтолошког и минеролошко-петрографског порекла, радове се морају прекинути и о свом налазу информисати Општински завод за заштиту споменика културе односно Завод за заштиту природе Србије и предузети све мере да се налазиште не оштети или уништи.

3.9. ИНФРАСТРУКТУРУ

Планиране активности из области **водопривреде** неће имати негативних утицаја инфраструктурне системе, већ ће се даљом изградњом и развојем истих, постићи њихово боље и оптималније функционисање и коришћење, а у складу са одрживим развојем и заштитом животне средине.

Раздвајање санитарно-технолошких отпадних вода од атмосферских вода у кругу објеката индустрије и инсталација примарних пречистача у кругу фабрика, који сада у највећој мери не постоје, требало би да смање садашње загађење Тисе, и каналске мреже на територији Општине.

Свакако не треба занемарити и појединачне стамбене објекте обзиром да и они путем непрописно изведених септичких јама представљају тачкасте загађиваче на територији општине односно насеља, и тако доприносе укупном загађењу природних ресурса, посебно воде и земљишта.

Атмосферска канализациона мрежа на простору општине није изграђена, него на територији насеља у општини Ада егзистирају отворени улични канали у коридорима путева који су у великој мери запуштени. Индустрија ће бити постепено прикључена на насељску канализацију, а затим и на планирани ППОВ који се предвиђа да буде општег типа. Изградња система канализације, санација Тисе на подручју општине забраном упуштања отпадних вода, израда интегралног катастра загађивача, модернизација производње, пројектовање изворишта, су све пројекти, за које се очекује да буду реализовани у будућности.

Нестручна употреба хемијских препарата пољопривредника, који доспевају у каналску мрежу и реку Тису, угрожава посредно или непосредно квалитет каналске воде која се користи за наводњавање и одводњавање.

Термоенергетска инфраструктура

Планиране активности на проширењу и изградње гасоводне инфраструктуре и изградње истражних бушотина неће имати негативан утицај на остале инфраструктурне објекте и системе, уз поштовање заштитних коридора око инфраструктурних објеката и система и техничких норматива и стандарда.

Развој термоенергетске инфраструктура на простору обухвата Плана биће у функцији привредног развоја, побољшања услова стандарда и живота, као и заштите животне средине. На такав позитиван тренд нарочито ће утицати стимулисање развоја и коришћења алтернативних облика енергије.

Природни гас, са аспекта заштите животне средине, представља један од најповољнијих енергетских ресурса. Међутим, треба нагласити да не постоји ни један природни ресурс током чије експлоатације не долази до загађења животне средине.

С обзиром да се ови разводни гасоводи граде ван насеља, претежно у атарима, као и ван туристичких и заштићених локалитета, и да се у близини оваквих објеката, тј. у заштитним коридорима, 10 м до 100 м у зависности од пречника гасовода, не планирају никакве активности, негативни утицаји се не разматрају.

У појасу ширине од 30 м лево и десно од осе гасовода високог и средњег притиска, забрањено је градити зграде за становање или боравак људи без обзира на степен сигурности са којим је гасовод саграђен и без обзира на то у који је разред појас цевовода сврстан.

У појасу ширине 5 м на једну и на другу страну од осе цевовода, забрањено је садити биљке чији корени достижу дубину већу 1 м, односно за које је потребно да се земљиште обрађује дубље од 0,5 м.

Мерно-регулационе станице лоцирати на сопственој парцели у ограђеном простору у објекту од чврстог материјала. Приликом избора локације испоштовати Правилник о техничким нормативима («Службени лист СФРЈ», број 26/85).

Бушотине

Поштовањем прописаних техничких норматива и стандарда минимизирају се евентуални негативни утицаји на животну средину приликом акцидентних ситуација.

- удаљеност од бушотине од заштитног појаса пловног канала, железнице, далековода опште намене, јавних објеката и стамбених зграда износи најмање две висине торња бушотине,
- од ивице појаса ауто пута и путева првог и другог реда, удаљеност осе бушотине мора износити најмање 30 м, а од других јавних саобраћајница, шумских и пољских путева најмање 15 м,
- објекти за експлоатацију нафте, земних гасова и слојне воде не смеју бити удаљени мање од 30 м од ивице јавних објеката и стамбених зграда и 10 м од ивице појаса јавних саобраћајница и заштитног појаса далековода и телефонских линија,
- удаљеност осе бушотине од шума, одређује се зависно од поднебља, подручја, конфигурације терена и врста шуме.

Удаљеност бушотина рачуна се од средишта осе бушотине а код осталих објеката и постројења од најистакнутијег дела у правцу мерења.

Електроенергетска инфраструктура

Техничким мерама, постављањем заштитног ужета и уземљењем, надзми вод се штити од пренапона услед атмосферског пражњења.

Телекомуникациона и РТВ инфраструктура

У наредном периоду предвиђена је потпуна дигитализација телефонске мреже, што подразумева увођење дигиталних комутационих центара и дигиталних система преноса у свим равнима мреже. Ово подразумева и полагање каблова са оптичким влакнима, као медијумом преноса на свим нивоима, како међумесне мреже, тако и месне мреже. Ова мрежа ће бити грађена подземно у земљаним рововима и кабловској канализацији где то у насељима буде потребно. Оптички каблови биће додатно постављени у заштитним ПВ цевима. Трасе планираних подземних мрежа биће у коридорима саобраћајница.

Редован процес радио-релејне станице, антенски стуб са антенама и контејнер са радио-релејним уређајима, одвија се путем зрачења електромагнетних таласа (микроталаса). Ово зрачење је усмерено, малих снага, са веома малом ширином снопа свега неколико степени, а поље брзо опада са удаљавањем од правца максималног зрачења. Стога анализа сваке појединачне антене би показала да због мале снаге зрачења радио - релејне антене, јачина поља не прелази границу дозвољену за људе нигде осим у непосредној близини извора, тј. антене, на растојањима до максимално неколико метара. Извесна опасност по људе, према томе може настати само уколико се поједини делови тела нађу у непосредној близини антене.

Приступ антени могу имати само професионалци, који у случају рада непосредно испред антене морају искључити радио - релејни предајник.

- При изградњи антенских стубова и постављању антенског система за пренос сигнала морају се поштовати мере предвиђене законским и другим прописима које подразумевају нормативе и стандарде за ту врсту објеката, као и мере и услове, које утврђују надлежни органи и организације, које издају услове и сагласности,
- У току изградње антенског стуба, ако буде неопходна сеча појединачних старих стабала, дознаку за сечу потребно је вршити у сарадњи са стручном службом заштићеног природног добра,
- Током рада на изградњи потребна је максимална заштита постојеће вегетације,
- Приликом постављања неопходне кабловске инфраструктуре, каблове треба поставити подземним путем, како је прописано у заштићеном природном добру,
- У току ископа, обавезно се мора издвојити хумус, који ће се користити, након завршених земљаних радова, за санацију и нивелацију са околним простором,
- Ако се током извођења радова наиђе на природно добро, које је геолошко-палеонтолошког или минеролошко-петрографског порекла (за које се представља да има својство природног споменика) извођач је дужан да о томе обавести овај Завод и да предузме све мере, како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица,
- Сва опрема мора бити атестирана, обележена и прописно заштићена, са свим упутствима за безбедан рад,
- Техничка документација мора бити урађена у складу са важећим прописима за ову врсту објеката, која обухвата прописе из опште техничке регулативе, оптерећења, пројектовања челичних стубова, основног материјала, монтаже челичних конструкција и заштите од корозије,
- Антенски стуб треба пројектовати у складу са Правилником о техничким мерама за изградњу, постављање и одржавање антенских постројења ("Службени лист СФРЈ" бр. 1/69), Правилником о техничким нормативима за заштиту од атмосферског пражњења ("Службени лист СРЈ" бр. 11/96), Југословенским стандардима за громобранске инсталације, челичне конструкције за ношење антена - прорачун, конструисање и извођење, Југословенским стандардом о максималним нивоима излагања људи радио-фреквенцијским електромагнетим пољима,
- Простор око релејне станице мора бити ограђен и недоступан за улазак неовлашћених лица, као и приступ објекту за смештање опреме и пењање на антенски стуб,
- На видљивим местима поставити упозорења о забрани приступа антенама,
- Приступ антенама могу имати само професионална лица која у случају интервенције и рада непосредно поред антена морају искључити радио-релејни предајник,
- Антенски стуб и антене морају имати адекватну громобранску заштиту,
- Обавезно вршити мерења електромагнетног зрачења у близини стуба,
- У случају прекомерног зрачења које потиче од квара, предајник се мора искључити и што пре приступити отклањању узрока,
- Све инсталације за потребе рада овог система у комплексу се морају каблирати,
- Све електроинсталације се морају одржавати у исправном стању,
- Према важећим прописима о заштити од опасног дејства електричне енергије на свим уређајима и опреми под напоном се морају спровести заштитне мере громобранска заштита, уземљење, димензионисање каблова, употреба одговарајуће изолације.

Имајући у виду да је реч о заштити објекта од посебног значаја, у објекту технолошке опреме је потребно извести и:

- дојаву пожара и дојаву провале,
- аларм у случају престанка рада климатизера.

Антенски стуб је потребно обележити као препреку за обављање летења, за уочавање дању, ноћу и у условима смањене видљивости.

4. КАРАКТЕР НАВЕДЕНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Проценом утицаја Планом предвиђених активности на животну средину се уочава усклађивање просторног развоја са условима природног окружења.

Еколошки фактори у простору чине веома сложен систем јер се узајамно условљавају и мењају, а њихова интеракција готово увек има реверзибилни карактер.

Предвиђене мере и активности, које ће обезбедити одрживи развој овог подручја ће имати кумулативно дејство у погледу заштите природних ресурса (воде, ваздуха и земљишта).

Инфраструктурно опремање насеља и туристичких локалитета ће имати утицаја на заштиту вода (водоводна и канализациона мрежа) и земљишта (адекватно одлагање комуналног отпада), а индиректно ће утицати и на заштиту ваздуха од загађења.

Коришћење пољопривредног земљишта, уз контролисану примену хемијских средстава заштите биља и адекватних агромера, биће у функцији заштите тла од загађења, а индиректно и водоносних слојева. Овакав начин пољопривредне производње ће унапредити и приносе, у погледу квалитета и квантитета.

Предвиђеним мерама пошумљавања ће се обезбедити заштита предметног простора од еолске ерозије.

Адекватним одлагањем комуналног отпада и сточних лешева ће се заштитити земљиште од потенцијалног загађења, а истовремено и водоносни слојеви, што посебан значај има у случајевима епидемија сточних болести. Ограђивањем ових простора и формирањем заштитних појаса ће се обезбедити и заштита ваздуха од загађивања у смислу развејавања и ширења непријатних мириса.

Експлоатација минералних сировина и спровођење истражних радова ће изазвати обимне измене у структури земљишта и у одређеној мери сечу вегетације и ове мере ће имати трајан карактер, а просторно заузимају површине њихових лежишта.

Развој туризма и експлоатација туристичких локалитета ће имати потенцијално негативне утицаје на земљиште, а индиректно и на воду, као природни ресурс. Карактер ових утицаја може бити краткотрајан, у зависности од примењених мера заштите животне средине.

Највећи број еколошких фактора, због међусобне условљености и интеракције, имају реверзибилни карактер, што се предпоставља и за посматрани простор.

При изградњи надземних високонапонских водова, због обезбеђења слободног простора за изградњу, као и приступа у току експлоатације објекта, у зависности од напонског нивоа надземног вода, обезбеђује се слободан коридор од 10 m до 100 m, у зависности од напонског нивоа далековода и висине стуба далековода. При избору трасе надземног вода, и обезбеђењу слободног, уједно и заштитног коридора око надземног вода, води се рачуна да се избегне сеча стабала и растиња, или ако то мора, сведе на минимум.

У току редовног рада надземног вода, у близини надземног вода од, 10 m до 100 m, у зависности од напонског нивоа, електромагнетно поље је константно присутно, те сталан боравак људи у близини оваквих поља може бити негативан по здравље људи. С обзиром да се ови водови граде ван насеља, претежно у атарима, као и ван туристичких и заштићених локалитета, и да се у близини оваквих водова, тј. у заштитним коридорима, 10 m до 100 m, не планирају никакве активности, негативни утицаји се не разматрају.

5. УСКЛАЂЕНОСТ НАВЕДЕНИХ УТИЦАЈА СА ВАЖЕЋИМ СТАНДАРДИМА, ПРОСТОРНО-ПЛАНСКОМ ДОКУМЕНТАЦИЈОМ И ПРАВНИМ ПРОПИСИМА

Током израде планских решења, основни полазни плански документ вишег реда је био Просторни план Републике Србије, чије су одредбе у потпуности испоштоване у смислу просторних решења за ово подручје, основних смерница за коришћење и уређење шума и шумског земљишта, основних начела и критеријума за заштиту природних добара и заштиту животне средине, концепције развоја села и унапређења квалитета живљења, те дефинисања коридора основних инфраструктурних система.

Основу за израду Плана и Извештаја о стратешкој процени су представљали и законски и подзаконски акти:

- Закон о планирању и изградњи ("Службени гласник РС", бр. 47/03 и 34/06)
- Закон о Просторном плану Републике Србије ("Службени гласник РС", број 13/96),
- Закон о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", број 62/2006),
- Закон о водама ("Службени гласник РС", број 46/91, 53/93 и 54/96),
- Закон о јавним путевима ("Службени гласник РС", број 101/05),
- Закон о железници ("Службени гласник РС", број 18/05),
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04);
- Закон о експропријацији ("Службени гласник РС", бр. 53/95);
- Закон о одбрани ("Службени лист СРЈ", бр. 43/94, 11/95, 28/96, 44/99, 3/02);
- Закон о одбрани ("Службени гласник РС", бр. 45/91, 58/91, 53/93, 67/93, 48/94);
- Закон о геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 44/95);
- Закон о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06);
- Закон о туризму ("Службени гласник РС", бр. 45/05);
- Закон о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 84/04);
- Закон о културним добрима ("Сл. гласник Р", бр. 71/94);
- Закон о рударству ("Службени гласник РС", бр. 44/95, 85/05, 101/05 и 34/06)
- Закон о шумама ("Сл. гласник РС" бр. 46/91, 83/92, 54/93, 60/93, 54/96 и 101/05);
- Закон о ловству ("Службени гласник РС", бр. 39/93, 44/93, 60/93, 8/94, 10/94 и 101/05);
- Закон о рибарству ("Службени гласник РС", бр. 35/94, 38/94 и 101/05)
- Закон о заштити од елементарних и других већих непогода ("Службени гласник РС", бр. 20/77, 25/85, 27/85, 6/89, 52/89, 53/93, 67/93, 10/94, 48/94 и 101/05);
- Закон о заштити од пожара ("Службени гласник РС", бр. 37/88 и "Службени гласник РС", бр. 53/93, 67/93, 48/94 и 101/05);
- Уредба о утврђивању водопривредне основе Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 11/2002);
- Закон о заштити животне средине ("Службени гласник РС", бр. 66/91, бр. 53/92, 135/2004),
- Закон о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/2004),
- Закон о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/2004),
- Закон о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04),
- Правилник о категоризацији заштићених природних добара ("Службени гласник РС", бр. 30/92),
- Правилник о регистру заштићених природних добара ("Службени гласник РС", бр. 30/92),
- Закон о ценоводном транспорту гасовитих и течних угљоводоника ("Сл. лист СРЈ", бр. 29/97, 1/03 и 101/05),
- Правилник о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт ("Сл. лист СФРЈ", бр. 26/85),

- Зоне опасности простора угрожених експлозивним смешама гасова и пара (ЈУС Н. С8. 007),
- Закон о заштити од пожара ("Сл. лист СР Србије", бр. 37.88, "Сл. гласник РС", бр. 53/93, 67/03, 48/94 и 101/05),
- Закон о рударству ("Сл. гласник РС", бр.44/95, 34/06,85/05 и 101/05),
- Уредба о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха у 2004. и 2005. години ("Службени гласник РС", бр. 48/04),
- Уредба о утврђивању Програма контроле квалитета ваздуха у 2006. и 2007. години ("Службени гласник РС", бр. 23/06),
- Правилник о граничним вредностима, методама мерења имисије, критеријумима за успостављање мерних места и евиденцији података ("Службени гласник РС", бр. 54/92, 30/99 и 19/06),
- Правилник о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Службени гласник РС", бр. 30/97, 35/97),
- Закон о флуорисању воде за пиће ("Службени гласник РС", бр. 35/94, 38/94, 25/96 и 101/05),
- Уредба о класификацији вода ("Службени гласник СРС", бр. 5/68, 33/75),
- Уредба о категоризацији водотока ("Службени гласник СРС", бр. 5/68, 33/75),
- Правилник о опасним материјама у водама ("Службени гласник СРС", бр. 31/82 и 46/91),
- Правилник о хигијенској исправности воде за пиће ("Службени лист СРЈ", бр. 42/98, 44/99),
- Одлука о утврђивању Плана за заштиту вода од загађивања ("Службени гласник РС", бр. 6/91),
- Правилник о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту и води за наводњавање и методама њиховог испитивања ("Службени гласник РС", бр. 23/94),
- Правилник о начину обележавања стабала за сечу у шумама, начину евидентирања тих стабала у дозначним књигама, облику и садржини дозначних жигова и обрасцу дозначне књиге ("Службени гласник РС", бр. 95/92),
- Правилник о садржини Програма за реализацију мера и активности и садржини Пројекта за изградњу, за производњу и гајење дивљачи ("Службени гласник РС", бр. 67/91),
- Наредба о установљавању ловостаја за поједине врсте риба на рибарском подручју или на деловима рибарског подручја и о забрани лова риба које немају прописану величину ("Службени гласник РС", бр. 100/03),
- Наредба о ловостају дивљачи ("Службени гласник РС", бр. 55/06),
- Правилник о утврђивању Листе питања за прикупљање и преношење података Службе осматрања и обавештавања ("Службени лист СРЈ", бр. 8/96).

Постојећи закони и важећи стандарди у области саобраћаја дају само смернички приступ интегралној заштити предметног простора јер не постоји разрада Закона у виду Правилника и Упутства, који ће унапред утврдити облике, начине и мерења потребних параметара животне средине тј. стварање нумеричких основа за даља истраживања и мониторинг. Не постоје законски утврђени методи потребних истраживања и обраде података за дефинисање закључака за предузимање одговарајућих мера заштите животне средине.

Постоји велики број међународних и националних прописа, стандарда и препорука, који се односе на излагање електромагнетним таласима у опсегу радио фреквенција.

Међународни комитет за нејонизујуће зрачење, Међународног удружења за заштиту од зрачења (IRPA/INIRC), донео је 1990. године препоруке о дозвољеним нивоима изложености електричним и магнетним пољима, фреквенција 50 или 60 Hz, који за општу популацију износе 5 kW/m и 0,1μT. Одговарајући ЈУС прописи не постоје.

Национални стандард ЈУС Н.НО.205 делимично покрива ову област, те према овом стандарду, у опсегу од 30 MHz до 300 GHz, норма за општи људску популацију износи 2 kW/m² односно 27,45 W/m.

Поређењем интензитета електричног и магнетног поља којима може бити изложена општа људска популација у природном окружењу, са граничним вредностима може се закључити да су ова прекорачења могућа само у непосредној близини далековода и извора радиофреквентног зрачења, а применом мера заштите при употреби оваквих објеката онемућава се негативан утицај.

За израду предметног Плана коришћени су и: Водопривредна основа Републике Србије, шумско-привредне и ловне основе за ово подручје и Национална стратегија управљања отпадом (донета од стране Владе Републике Србије).

6. МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Основни методолошки приступ и садржај Стратешке процене утицаја дефинисан је чланом 12. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС», бр. 135/04).

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Ада, обухвата:

- полазне основе,
- опште и посебне циљеве стратешке процене и избор индикатора,
- приказ коришћене методологије,
- процену могућих утицаја са описом мера предвиђених за смањење негативних утицаја,
- програм праћења стања животне средине у току спровођења одредби Плана,
- закључке до којих се дошло током израде Извештаја.

Основу за израду процене чине:

- позитивна Законска регулатива
- циљеви заштите животне средине у функцији развоја,
- досадашња истраживања животне средине
- анализа стања животне средине, степен угрожености и значај природних и створених вредности,
- остала документација и литература.

Извештај о стратешкој процени утицаја односи се на простор у границама Плана, и сачињен је на основу постојеће просторно планске документације, процењеног стања животне средине и процене могућих утицаја планираног решења на животну средину.

Ради еколошке валоризације простора, процена подтојећег стања животне средине сачињена је на основу расположивих података, постојећих сазнања и валоризације стања на терену. Полазни критеријуми за одређивање могућих карактеристика утицаја су постојеће стање и одлике плана и њихови могући утицаји на квалитет ваздуха, воде, земљишта, на климатске прилике, биљни и животињски свет, саништа, биодиверзитет, природна добра и остале створене вредности.

За процену ризика по животну средину и здравље људи могуће је користити више метода процене утицаја (Леополд матрице, Бетелеов систем вредновања животне средине, метод суперпозиције...), међутим у овом конкретном случају с обзиром да не постоје конкретни подаци о стању животне средине односно о квалитету параметара стања, процена утицаја на здравље становништва извршена је само квалитативно.

Сложеност система животне средине, недовољно познавање свих итеракција у природи, веза и односа у њима, као и постојећа ограничења самих метода процене утицаја, указују на одређени степен неизвесности. Одређени метод, у сваком појединачном случају, лакше или теже решава проблеме неизвесности, па је самим тим мање или више прихватљив за одлучивање у процесу планирања, односно избора алтернатива развоја.

Извештај о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Ада, као и нацрт Плана биће изложени на јавни увид са обезбеђењем учешћа јавности у разматрању Извештаја пре упућивања захтева за добијање сагласности на њега.

7. МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА НА:

7.1. ШУМЕ И ШУМСКО ЗЕМЉИШТЕ

Планом је предвиђено повећање шумовитости Општине подизањем шума на вишим бонитетним класама пољопривредног земљишта, очување и унапређење постојећих површина под шумама и подизање ваншумског зеленила.

У циљу спречавања негативних утицаја на површине под шумама неопходно је крчење шума ускладити са Законом о шумама ("Службени гласник РС", бр. 46/91, 83/92, 54/93, 67/93, 48/94, 54/96), а газдовање шумама и њихово унапређивање спроводити на основу Посебне шумске основе.

Крчење шума у складу са Законом се може вршити ради промене врсте дрвећа или узгојних облика шуме, подизања шумских плантажа и расадника, отварања шумских просека, изградње шумских саобраћајница и др. објеката који служе газдовању шумама и којима се обезбеђују унапређење и коришћење у случајевима утврђеним просторним планом, као и код спровођења комасације и арондације пољопривредног земљишта. У другим случајевима за крчење шума се плаћа надокнада.

Корисници шума су дужни да предузимају мере заштите од пожара и других елементарних непогода.

7.2. ПРИРОДНА ДОБРА

У оквиру заштите природних вредности на територији општине Ада потребно је ускладити режиме и мере заштите на подручјима предвиђеним за заштиту са коришћењем простора.

На територији општине Ада Законом заштићено природно добро је Споменик природе "Бела топола у Молу". Издвојени су локалитети који су предвиђени за заштиту и станишта природних реткости.

За заштиту је предвиђена молска шума (мртва Тиса), где се у високим крошњама храстова настањују ређе птичје врсте (орао белорепан), станарице и угрожене црне роде. У молској шуми је први пут 2003. год. пронађен лептир – *Zerinthia poluxena*. Посебну вредност представља јединствена састојина храста лужњака старости око 100 година.

Станишта природних реткости су на лесној обали Тисе Буцак-бара, тршћаци и шикаре на локалитету село Стеријино и парк у Ади са остацима храстове шуме.

На делу високе лесне обале Тисе налази се највећа колонија брегуница, али се ту гнезде и друге врсте птица.

На локалитету Буџак-бара где је створено вештачко језеро у кориту привременог водотока је станиште птица (чапљарица, букавац, црвена чапља...), али и флористичких реткости.

У тршћацима и шикарама код села Стеријино се гнезде природне реткости од међународног значаја (властелица, вивак, сабљарка, бела чапља), али овај локалитет служи и као станиште за одмор и исхрану током сеобе (патуљаста прутка, прудници).

На локалитету рекреационог парка у Ади, где су остаци храстове шуме је пронађена популација дивљих орхидеја близу насипа. Ту се гнезде птице које спадају у природне реткости.

На територији Општине неопходно је сачувати проходност еколошких коридора како би повезали станишта природних реткости са планираним подручјима реке Тисе и омогућили одвијање сезонских миграција и размену генетског материјала. У том смислу је потребно обновити мостове и пропусте за воду да би се обезбедили пролази за животиње, за подизање ваншумског зеленила користити аутохтоне врсте, приобални појас одржавати у природном или полуприродном стању и сачувати појас травне вегетације.

7.3. ВАЗДУХ и ВОДУ

Основну меру за спречавање и ограничавање негативног утицаја квалитета ваздуха и воде, као природних ресурса, на територији општине Ада спроводиће се успостављањем мониторинга квалитета ваздуха и воде (подземних и површинских), у складу са законском регулативом од стране надлежне институције, као и евиденцијом потенцијалних загађивача са утврђеним праћењем њиховог рада.

Заштита изворишта подземних вода се спроводи формирањем зона заштите у којима се прописују мере заштите. Непосредно око самог изворишта се предвиђа зона непосредне заштите (зона строгог надзора), затим нешто шира зона заштите (зона ограничења), и на крају шира зона заштите (зона надзора).

Законом се прописује само зона строгог надзора, док величине осталих зона зависе од локалних услова, и одређују се на основу документације о врсти издашности изворишта, врсти објеката, начину захвата воде, санитарно-техничком уређењу тла, структури, конфигурацији, хидрогеолошким и другим својствима земљишта.

Зоне заштите изворишта се одређују на основу времена путовања подземне воде до изворишта, које је довољно да се загађење, услед ефекта самопречишћавања, неутралише до мере која задовољава услове исправности воде за пиће. У случају загађења патогеним организмима, то време је 50 дана (сматра се да је то време потребно у природним условима да патогени организми изумру у подземној води).

Када су у питању хемијске супстанце, проблематика одређивања времена путовања је комплекснија и сложенија, из разлога што је врло тешко одредити време полураспада хемијских загађења у подземној води. Додатни проблем приликом одређивања времена путовања представљају и локални услови у подземљу, као и познавање хемијских карактеристика подземне воде и самог земљишта. Ово посебно важи за нитрате који су познати по постојаности у подземној води.

Мере заштите које се предвиђају у овим зонама се свде на то да се објекти и активности у појединим зонама прилагоде на тај начин да се спречи евентуално преношење загађујућих материја до изворишта.

Тако се у првој зони, зони непосредне заштите, забрањује присуство незапосленима, осим лицима запосленим у предузећу које руководи водоводом. Ова зона се ограђује и износи минимум 10 метара са сваке стране објекта.

Граница уже зоне заштите (зона ограничења), се одређује на основу сагледавања потенцијалних загађивача и могућности испуштања загађења које би могле довести до угрожавања изворишта. У овој зони се дозвољавају људске и привредне активности које не угрожавају квалитет воде. Насеље мора имати изграђену канализацију која одводи отпадне воде ван зоне, није дозвољена индустрија са прљавом технологијом, а у пољопривреди није дозвољена или је строго ограничена примена пестицида, хербицида и вештачког ђубрива, а такође не дозвољава се коришћење соли за посипање путева.

У зони надзора потребно је редовно вршити континуално осматрање квалитета воде.

Границе зона се утврђују локалним правилником који доноси скупштина општине, а на основу спроведених хидрауличких прорачуна и водопривредних анализа.

Заштита вода од загађивања спроводи се у складу са планом за заштиту вода од загађивања. Планом за заштиту вода од загађивања утврђују се нарочито: мере за спречавање или ограничавање уношења у виде опасних и штетних материја, мере за спречавање и одлагање отпадних и других материја на подручјима на којима то може утицати на погоршање квалитета вода, мере за пречишћавање загађених вода, начин спровођења интервентних мера у одређеним случајевима загађивања, организације које су дужне спроводити поједине мере, рокови за смањење загађивања воде, као и одговорности и овлашћења у вези са спровођењем заштите.

У циљу заштите вода забрањено је:

- 1) уношење опасних и штетних материја које доводе до прекорачења прописаних вредности;
- 2) уношење чврстих и течних материја које могу загадити воду или могу изазвати замуљивање, заслањивање воде и таложење наноса;
- 3) испуштање у јавну канализацију отпадних вода које садрже опасне и штетне материје изнад прописаних вредности или које могу штетно деловати на могућност пречишћавања вода из канализације или које могу оштетити канализацију и постројење за пречишћавање вода;
- 4) коришћење напуштених бунара као септичких јама;
- 5) остављање у кориту за велику воду природних и вештачких водотока и језера материјала који могу загадити воде.

Ради заштите вода и водотока, спречавања оштећења и заштите водопривредних објеката и постројења, забрањено је:

- 1) извршити радње које могу оштетити корита и обале природних и вештачких водотока, као и објеката за уређење водних токова или за заштиту од штетног дејства вода;
- 2) уносити у природне, вештачке водотоке, језера и ретенције, камен, земљу, јаловину, посечено дрво и други материјал, као и упуштати загађене воде и материје;
- 3) изводити радове и вадити материјал из водотока, који би могли угрозити: водни режим, стабилност бране или њену наменску употребу, стабилност одбрамбених насипа, регулационих и других водопривредних објеката, као и мењати природне услове у околини акумулационих и ретенционих басена услед чега би могло доћи до клизања терена, појаве ерозије или настајања вододерина и бујица;
- 4) градити објекте или вршити садњу у плавној зони на начин који омета протицање воде и леда или је у супротности са прописима за градњу на плавном подручју;

- 5) садити дрвеће на одбрамбеном насипу или поред насипа у појасу ширине 10 метара према водотоку и 50 метара на брањеном подручју, рачунајући од ножице насипа;
- 6) садити дрвеће поред канала у појасу од 5 метара са обе стране, рачунајући од ивице канала;
- 7) мењати или пресецати токове подземних вода, односно искоришћавати те воде у обиму којим се угрожавају снабдевање питком или технолошком водом, минерална и термална изворишта, стабилност тла и објеката;
- 8) на каналима на удаљености мањој од 2 метра, односно другој удаљености утврђеној одлуком јавног водопривредног предузећа, орати или копати земљу и обављати друге радње којима се могу оштетити канали или пореметити њихово редовно функционисање.

Дефинисање зона и мера заштите режима прве издани због њене примарне улоге у транспорту загађујућих материја кроз порозну средину код бушења бушотина дефинисан је начином бушења, у складу са важећим прописима и Законом о рударству. Грабе у које се одлаже исплака током бушења бушотина потребно је изоловати непропусним материјалом (глином) да би се спречио продор растворених штетних материја у тло и подземне воде.

7.4. ЗЕМЉИШТЕ

Мере за санирање штетних утицаја **саобраћаја** на земљиште превасходно се односе на задовољење свих законских прописа и стандарда изградње као и заштиту од евентуалних загађења.

Значајна мера контроле је и континуирано праћење стања подземних вода (и земљишта) пијезометрима на местима потенцијалних угрожавања параметара животне средина (на местима где су лоциране станице за снабдевање горивима).

Такође значајна мера је евидентирање материјала који се користе за одржавање проходности категорисаних путева током зимског периода.

Грабе у које се одлаже исплака током бушења бушотина потребно је изоловати непропусним материјалом (глином) да би се спречио продор растворених штетних материја у тло.

7.5. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ КОД ИЗГРАДЊЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ:

Водопривредна инфраструктура

Планске мере и активности груписане су на редовне и интервентне. Прва група подељена је на 6 подгрупа које укључују мере за смањење загађења, контролу тих мера, организационе и правне основе контроле, стварање информационе основе система контроле, инструменте политике, оптимизацију мера заштите и план управљања квалитетом вода, а друга група односи се на интервентна загађења.

Редовне мере

Мере за смањење загађења вода

Ова мера се ефикасно и релативно једноставно проводи само код концентрисаних извора загађења.

а) Санационе мере

- санација постојећих градских и индустријских постројења,
- реконструкција, проширење и градња нових канализационих система,
- изградња градских постројења за пречишћавање отпадних вода насеља са припадајућом индустријом чије оптерећење прелази 5000 ЕЦ,
- изградња постројења за пречишћавање у индустријама чије отпадне воде не задовољавају стандарде ефлуената и
- исправно руковање и депоновање свих отпадних материјала из процеса производње и муљева насталих у току пречишћавања отпадних вода, са стриктном применом законских услова при избору локација депонија и свих радова на њиховој реализацији и експлоатацији. При овим радовима треба предвидети коришћење биогаса свуда где је то рационално.

Коначно решење проблема загађења из насеља агломерација треба да буде етапно, доводећи систем канализационих мрежа, објеката и постројења у оптималну функцију. При томе, изградња канализационог система представља прву етапу.

Истовремено са градњом постројења за пречишћавање градских и индустријских отпадних вода треба осигурати правилну манипулацију и диспозицију свих муљева који настају у процесу пречишћавања. Посебно треба размотрити и законски регулисати употребу стабилизваног муља са градских постројења за побољшање структуре земљишта и фертилизацију.

б) Превентивне мере

Континуитет акција за побољшање и очување квалитета вода био би озбиљно нарушен ако би изостало стриктно спровођење превентивних мера код нових извора загађења.

Развој научноистраживачког рада. Научноистраживачки рад из области заштите вода треба да буде усмерен на: подршку за развој нових и модернизацију постојећих технологија, која користе мање количине воде, омогућују рецикулацију коришћених или пречишћених вода; развој технологије пречишћавања отпадних вода и безбедног депоновања муљева, као и излучивање могућности ревитализације загађених водотока и приобаља.

Развој и примена нових технологија

Мониторинг (хидро, био, здравствени), је ефикасан систем контроле квалитета вода.

Изградња заштитних појасева на водотоцима и је неопходна за спречавање ширења загађења из загађених водотока, заштиту вода од концентрисаних и расутих извора загађивања и ревитализацију деградираних речних токова, заштиту од поплава; бујица и успешно коришћење речних вода.

Остале мере за смањење емисије

Контрола емисије из расутих извора загађења обавља се на подручјима на којима нема техничког и економског оправдања за увођење директних мера заштите.

Мере за повећање пријемног капацитета водотока.

За очување квалитета вода у неповољним хидролошким условима примењују се додатне мере контроле и ограничавање производње. Мере се састоје у појачаној контроли рада свих постројења за пречишћавање, додатној контроли квалитета вода у реципијенту и ограничавању испуштања загађених отпадних вода смањењем производње у индустрији.

Повећањем малих вода, чиме се побољшава капацитет пријемних водотока, стварају се услови за управљање квалитетом вода без увођења рестриктивних мера у производњи.

Контрола мера заштите

У области заштите вода контрола је неодвојива компонента сваке конкретне мере заштите и укупног система. У концепту Програма који се ослања на директне мере и квалитет ефлуента, кључно место у контроли заузима непосредни надзор рада и функционалности постројења за пречишћавање и контрола величине емисије из свих концентрисаних извора загађења.

У циљу контроле укупне емисије и свих преузетих мера заштите потребно је стално пратити и квалитет површинских и подземних вода.

Непосредна контрола постројења за пречишћавање

У провођењу мера заштите вода значајан проблем је недовољна брига за изграђена постројења и нестручно руковање, што, уколико се не предузму организованије мере контроле, води обезвређивању средстава већ уложених у заштиту.

Према стању утврђеном непосредном контролом предлажу се или, у зависности од самог налаза, наређују одговарајуће мере које се односе на:

- побољшање одржавања постројења, боље вођење процеса пречишћавања и захтеве да се уочени недостаци отклоне,
- потребу реконструкције, доградње и проширење капацитета и
- потребу интервенције у циклусу производње у циљу смањења хидрауличног оптерећења или загађења.

Контрола емисије из концентрисаних извора

У циљу успостављања ове контроле неопходно је организовати системска испитивања квантитативних и квалитативних карактеристика испуштених загађених или пречишћених вода из индустрија и насеља према адекватном Правилнику који регулише испитивање отпадних вода и Програму и Плану испитивања.

Контрола укупне емисије

Системско праћење квалитета површинских и подземних вода проводи се са циљем контроле квалитета вода с обзиром на намену воде, а путем сталне мреже профила.

Саобраћајна инфраструктура

Код изградње нових саобраћајних капацитета, потребно је придржавати се постојећих законских прориса и правилника, у циљу смањења деградације природе и смањења заузимања земљишта.

Реконструкцију постојећих саобраћајних капацитета, категорисаних путева и железничке пруге потребно је реализовати уз поштовање прописаних режима и мера заштите.

Електроенергетска и телекомуникациона инфраструктура

Опште мере предвиђене законским и другим прописима, подразумевају нормативе и стандарде који се примењују при изградњи овакве врсте објеката, као и при избору опреме и уређаја.

Овим мерама обухваћени су и услови надлежних органа и организација код издавања услова, одобрења и сагласности за изградњу објеката, извођење радова и употребу објеката. При изградњи морају се поштовати сви технички прописи предвиђени Законом.

Опрема треба да буде атестирана прописно заштићена, обележена и са свим упуствима за безбедан рад.

Да би се избегао негативан утицај надземних водова, нарочито виших напона, на људе ове водове је потребно градити ван насељених места, у атару, а око них је потребно обезбедити заштитне коридоре, у којем није дозвољена изградња објеката за становање као ни других објеката.

Техничким мерама, постављањем заштитног ужета и уземљењем, надзрни вод ће се штитити од пренапона услед атмосферског пражњења.

При изградњи антенских стубова и постављању антенског система за пренос сигнала морају се поштовати мере предвиђене законским и другим прописима које подразумевају нормативе и стандарде за ту врсту објеката, као и мере и услове, које утврђују надлежни органи и организације, које издају услове и сагласности.

Ако се током извођења радова наиђе на природно добро, које је геолошко-палеонтолошког или минеролошко-петрографског порекла (за које се представља да има својство природног споемника) извођач је дужан да о томе обавести овај Завод и да предузме све мере, како се природно добро не би оштетило до доласка овлашћеног лица.

Антенски стуб треба пројектовати у складу са Правилником о техничким мерама за изградњу, постављање и одржавање антенских постројења ("Службени лист СФРЈ" бр. 1/69), Правилником о техничким нормативима за заштиту од атмосферског пражњења ("Службени лист СРЈ" бр. 11/96), Југословенским стандардима за громобранске инсталације, челичне конструкције за ношење антена - прорачун, конструисање и извођење, Југословенским стандардом о максималним нивоима излагања људи радио-фреквенцијским електромагнетим пољима.

- простор око релејне станице мора бити ограђен и недоступан за улазак неовлашћених лица, као и приступ објекту за смештање опреме и пењање на антенски стуб,
- на видљивим местима поставити упозорења о забрани приступа антенама,
- приступ антенама могу имати само професионална лица која у случају интервенције и рада непосредно поред антена морају искључити радио-релејни предајник,
- антенски стуб и антене морају имати адекватну громобранску заштиту,
- обавезно вршити мерења електромагнетног зрачења у близини стуба,
- у случају прекомерног зрачења које потиче од квара, предајник се мора искључити и што пре приступити отклањању узрока,
- све инсталације за потребе рада овог система у комплексу се морају каблирати,
- све електроинсталације се морају одржавати у исправном стању,
- према важећим прописима о заштити од опасног дејства електричне енергије на свим уређајима и опреми под напоном се морају спровести заштитне мере громобранска заштита, уземљење, димензионисање каблова, употреба одговарајуће изолације.

Имајући у виду да је реч о заштити објекта од посебног значаја, у објекту технолошке опреме је потребно извести и:

- дојаву пожара и дојаву провале
- аларм у случају престанка рада климатизера.

Антенски стуб је потребно обележити као препреку за обављање летења, за уочавање дању, ноћу и у условима смањене видљивости.

Термоенергетска инфраструктура

Гасоводна инфраструктура

С обзиром да ће се због потребе постављања гасовода извршити одређена сеча постојеће вегетације, предвиђени радови ће имати у наведеном контексту негативан утицај на флору. Неопходно је због тога приликом постављања гасовода, укопавање вршити у ров, у што већој мери ручно, што ће извршити одређену заштиту вегетације и кореновог система од могућег оштећења.

Одмах по завршетку радова потребно је извршити санацију терена и ревитализацију простора израдом пројеката, у складу са условима Завода за заштиту природе Србије.

Отварање и експлоатација бушотина ће, обзиром на заузимање земљишта за ову намену, имати одређеног утицаја на биљни и животињски свет, који егзистира на овом простору и ови радови се морају обављати у складу са условима Завода за заштиту природе.

Природни гас се по својим хемијским и физичким карактеристикама мора третирати као пожарно и експлозивно опасан медиј, који у контакту са ваздухом може формирати запаљиве и експлозивне смеше,

Гасоводни систем може бити извор пожарних или експлозивних опасности само у случајевима појаве неконтролисаног истицања гаса из гасоводног система, које су последица непридржавања прописаних мера заштите, техничких услова и експлоатације - одржавања.

Трасирање гасовода вршити тако да се максимално очува и заштити постојећа вегетација.

Приликом ископа, обавезно издвојити хумус и депоновати га на утврђеним местима дуж трасе и исти користити за санацију површинског слоја након завршетка радова, за санацију терена тако да се терен врати у првобитно стање.

Дубина полагања разводних гасовода је минимално 1м.

Дубина полагања дистрибутивног гасовода ниског притиска износи минимално 0,8 м.

При укрштању гасовода са саобраћајницама, водотоцима и каналима, угао заклапања њихових оса мора бити између 60° и 90°. За укрштање под мањим углом потребна је сагласност надлежног органа. Таква сагласност се не може издати за укрштање са железничком пругом.

Укрштање гасовода са саобраћајницама врши се уз његово полагање у заштитну цев или канал, изузев ако се прорачуном докаже да то није потребно. При томе се мора обезбедити природна вентилација канала, заштитне цеви или подземног пролаза.

Полагање гасовода вршити испод дна канала и извести у заштитној цеви на 1,5 м испод коте дна потока.

Код свих укрштања и паралелног вођења цевовода гасовода са електроенергетским подземним водовима, потребно је испунити следеће услове:

- при паралелном вођењу најмање растојање мора бити 0,5 м.

- најмање растојање при укрштању гасовода и нисконапонских кабловских водова мора износити 0,3 м, а за високонапонске каблове 0,5 м.

Надземни делови гасовода морају бити удаљени од стубова електричне мреже за најмање висину стуба увећану за 3 м, док удаљеност подземног цевовода гасовода од стубова електричне мреже мора бити толика да не угрожава стабилност и електрично уземљење стуба и не сме бити мања од 1 м.

На свим местима укрштања и паралелног вођења у близини гасовода копање се мора вршити ручно.

Предвиђена су потпуна испитивања гасовода методама, које прецизно утврђују стање унутрашње и спољашње површине гасовода и утицај окружења на очекиване физичко хемијске промене на гасоводима. Дакле, методе које поред тачног констатовања стања могу и да предвиде даље промене и њихову брзину (сеизмички утицаји на промене положаја гасовода као састав транспарентног гаса и земљишта на брзину хемијско корозивних промена у цевима).

Транспорт природног гаса до крајњих потрошача захтева гасоводне мреже велике разгранатости и територијалне распрострањености, што условљава да се са мерама превентивне заштите и предвиђеним акцијама морају упознати сви радници који раде на одржавању, и остали субјекти на територији на којој је гасовод изграђен као што су: органи СУП-а, ватрогасне организације и друштвено-политичке заједнице.

Бушотине

- удаљеност од бушотине од заштитног појаса пловног канала, железнице, далековода опште намене, јавних објеката и стамбених зграда износи најмање две висине торња бушотине,
- од ивице појаса ауто пута и путева првог и другог реда, удаљеност осе бушотине мора износити најмање 30 м, а од других јавних саобраћајница, шумских и пољских путева најмање 15 м,
- објекти за експлоатацију нафте не смеју бити удаљени мање од 30 м од ивице јавних објеката и стамбених зграда и 10 м од ивице појаса јавних саобраћајница и заштитног појаса далековода и телефонских линија,
- удаљеност осе бушотине од шума, одређује се зависно од поднебља, подручја, конфигурације терена и врста шуме.

8. МОГУЋНОСТ ПРЕКОГРАНИЧНОГ УТИЦАЈА

Источну границу општине Ада представља река Тиса која је међународни водоток, а такође и значајан природни еколошки коридор и веома важан као потенцијал у развоју привредних делатности посебно туризма на територији Општине. Одговарајућим инфраструктурним опремањем овог пловног пута и адекватним маркетингом на циљаним иностраним тржиштима могло би се остварити извесно преусмеравање са главног-дунавског пловног правца на Тису. Поред тога, могуће је остварити и веома атрактивну комбинацију наутичке пловидбе Дунавом (прихватни објекти наутичког туризма), и реком Тисом.

Такође, река Тиса представља значајан саобраћајни потенцијал општине јер повезује општину Ада са суседним државама (Мађарска) и општинама у околини.

Поред овог вишеструког позитивног утицаја веома је значајно истаћи еколошки проблем везано за загађење вода реке Тисе, проузроковано многобројним загађивачима узводно од општине Ада, као и на територији саме општине и општина низводно од ње. Тиса се на територији општине Тител потом улива у Дунав, носећи са собом ове загађене воде и до суседних држава- Румуније и Бугарске а потом и до Црног мора.

Да би се решили ови проблеми, неопходно је деловати не само на територији општине Ада него и регионално, у свим државама кроз које ова река протиче.

Загађењем односно изливањем непречишћених отпадних вода из насеља и индустрија у Тису, проблем поприма глобалне размере с обзиром да су посредно угрожени и квалитет подземних вода, као и земљишта, па самим тим и здравље становништва.

9. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД АКЦИДЕНАТА

9.1. МЕРЕ ЗАШТИТЕ ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА

Мере заштите од елементарних непогода

Мере заштите од **земљотреса** односе се на основне смернице и услове за организацију и изградњу насељских површина, применом важећих правилника везано за степен изградње појединих рејона у насељима (стамбени, централни, радне зоне), густину насељености, спратност објеката, планирање слободних површина за потребе евентуалног измештања и збрињавања становништва. Грађевинско-техничке мере предвиђају правилан избор локације за градњу објеката, забрана изградње на неподесним теренима као и строго поштовање и примена важећих законских прописа за изградњу објеката на сеизмичком подручју. Детаљнија разрада ових услова биће обрађена изразом одговарајуће урбанистичке документације за свако насеље.

Општина Ада није посебно угрожено **поплавама**. Изграђени насип на реци Тиси обезбеђује одговарајућу заштиту од високих вода реке Тисе, с тим што је и даље неопходно његово редовно одржавање и строга примена забране градње објеката у брањеној и небрањеној зони, према условима заштите у складу са Законом о водама и овим Планом. У случају високих подземних вода одводњавање се врши путем мелиорационих канала, којима се прихвата и одводи сувишна вода и путем црпних станица препумпава у реку Тису. Такође, Ађанска бара је изузетно значајна за одводњавање високих подземних вода.

Заштита од **пожара** подразумева урбанистичке мере заштите које се односе на ширину улица у насељима (реконструкција постојећих и изградња нових у складу са стандардима и техничким прописима), реконструкцију локалних, регионалних и магистралних путева, утврђивање урбанистичких показатеља (намена простора, степен изграђености, степен искоришћености земљишта), правила изградње (постављање објеката, спратност објеката, удаљеност објеката...). Поред ових мера неопходно је примењивати грађевинско-техничке мере заштите од пожара, у складу са прописима о изградњи објеката, мере заштите од пожара код електроенергетских и гасних постројења, уређење сталних црпишта воде на природним водотоцима за потребе гашења пожара.

Одбрана од **града** у општини Ада обезбеђена је путем противградних станица са којих се, током сезоне одбране од града, испалују противградне ракете. Противградне станице су укључене у Систем одбране од града на подручју Републике.

Редовно спровођење превентивних мера заштите смањује могућност настанка **ерупције**. Редовне мере заштите је у обавези да спроводи предузеће који врши истражне или друге радње везано за гас и нафту. У случају избијања неконтролисаних ерупција, свако предузеће које се бави овим пословима у обавези је да има детаљан план заштите од ширења ерупције као и оперативни план интервенције.

IV СМЕРНИЦЕ ЗА ПЛАНОВЕ НА НИЖИМ ХИЈЕРАРХИЈСКИМ НИВОИМА

Према члану 16. Закона о стратешкој процени утицаја, Извештај о стратешкој процени садржи разрађене смернице за планове или програме на нижим хијерархијским нивоима које обухватају дефинисање потребе за израдом стратешких процена и процена утицаја пројеката на животну средину, одређују аспекте заштите животне средине и друга питања од значаја за процену утицаја на животну средину планова и програма нижег хијерархијског нивоа.

Просторни план општине Ада ће се спроводити на следећи начин:

- Спровођење планских решења дефинисаних просторним планом општине ће се вршити израдом **акта** о урбанистичким условима и израдом **урбанистичких планова**.
- За поједине садржаје ван грађевинског реона насеља, за које је дефинисано грађевинско земљиште као и његова регулација у односу на јавно грађевинско земљиште, а који су притом усклађени са наменом површина из овог плана, урбанистички и технички услови за њихову градњу доносиће се израдом акта о урбанистичким условима.
- За сва насељена места општине Ада потребна је израда одговарајућих **урбанистичких планова**. Просторним планом даће се услови за уређење и изградњу за насеља Оборњача, Утрине и Стеријино.

Примењујући критеријуме за утврђивање могућности значајних утицаја на животну средину планова и доношење одлуке о изради стратешке процене из члана 5. који су садржани у Прилогу I Закона о стратешкој процени утицаја, надлежни орган може донети одлуку о изради стратешке процене за поједине урбанистичке планове на простору Општине, посебно узимајући у обзир наведена кључна питања и проблеме животне средине.

За пројекте који **могу** имати утицаја на животну средину надлежни орган може донети одлуку о изради Студије процене утицаја у складу са Законом о заштити животне средине («Службени гласник РС». бр. 135/04) и Законом о процени утицаја на животну средину («Службени гласник РС». бр. 135/04).

V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Успостављање система праћења компонената животне средине, интегрално на територији читаве Општине, је део стратешког одређења у очувању изузетних природних и културно-историјских вредности природног добра, уз мудро и одрживо коришћење обновљивих природних ресурса. Због тога израда катастра загађивача а територији општине и развој мониторинг система представља један од приоритета заштите животне средине. Резултати мониторинга на најбољи начин осликавају промене у времену и простору и тиме обезбеђују могућност адекватног и правовременог реаговања, кориговања започетих активности и тестирања исправности утврђених програма заштите и развоја.

Комплексност природних вредности заштићених делова природе, захтева и одговарајући систем мониторинга, који ће на прави начин валоризовати сву сложеност међусобних односа природних и антропогених појава, утицаја и процеса, и обезбедити стручну подлогу за израду успешних програма очувања, заштите, управљања и мудрог коришћења природних ресурса.

Компоненте животне средине обухваћене мониторингом на подручју Плана:

Основни параметри који треба да се прате у оквиру мониторинга на територији општине Ада треба да обухвате главне компоненте животне средине:

- земљиште

- вода
- ваздух, и
- бука.

С обзиром да на територији општине Ада не постоји урађен јединствен катастар загађивача, тачан и потпуно адекватан распоред мерних места на територији општине тренутно није могуће предложити.

У циљу свеобухватног сагледавања свих проблема на територији Општине потребно је додатно консултовати све надлежне органе и организације, како би се створила савремена мрежа која одговара свим европским стандардима, у циљу приближавања Европској Унији у свим доменима, имајући у виду да је заштита животне средине веома вазан сегмент нашег будућег развоја и просперитета.

Мониторинг земљишта

Активности на мониторингу квалитета земљишта на територији општине Ада подразумевају праћење стања и промена у оквиру следећих параметара необрадивог и обрадивог (шумског и пољопривредног) земљишта:

- физичко-хемијске карактеристике (општи параметри: физичко хемијски показатељи квалитета, микроелементи, тешки метали, специфични органски полутанти: угљоводоници, пестициди),
- микробиолошке карактеристике (садржај органске материје, укупан садржај органског угљеника, садржај опасних и штетних материја, тешких метала, минералних уља...).

У постојећем стању праћење квалитета земљишта сведено је на појединачна мерења појединих физичких и привредних субјеката на територији општине, и ови подаци нису на располагању.

Праћење параметара квалитета земљишта (мониторинг) је неопходно вршити у континуитету дуги низ година, на одређеним местима за које је утврђена евидентна угроженост параметара стања животне средине (уз Тису, с обзиром на индиректно загађење од површинских и подземних вода, уз веће саобраћајнице у на територији општине Ада у коридорима државних путева I и II реда, на појединим локалитетима евидентно угроженим применом неадекватних агротехничких мера итд., у непосредној близини испуста отпадних вода појединих индустријских постројења која немају изграђен уређај за пречишћавање отпадних вода итд.).

Контролу квалитета земљишта спроводити у складу са Законом о заштити животне средине («Службени Гласник Републике Србије», бр. 35/04) и Правилником о дозвољеним количинама опасних и штетних материја у земљишту («Службени Гласник Републике Србије», бр. 23/99).

Мониторинг воде

Мониторинг вода врши се у складу са Законом о заштити животне средине («Службени гласник РС», бр. 135/04), Законом о водама («Службени гласник РС», бр. 46/91, 53/93, 67/93, 48/94 и 54/96), и Правилником о начину и минималном броју испитивања квалитета отпадних вода («Службени гласник СРС», бр. 47/83 и 13/84).

У циљу адекватног мониторинга ангажује се овлашћена стручна кућа за узорковање и испитивање квалитета отпадних вода на изливу у водопријемник.

Испитују се следећи параметри: **температура воде, температура ваздуха** (на терену), **боја, мирис, видљиве материје, рН, укупне суве материје, жарени остатак, губитак жарењем, суспендоване материје, таложне материје, НРК, ВРК₅** (хомогенизован узорак), **ВРК₅** (филтриран узорак), **амонијак, нитрати, уља**

(угљенотетрахлоридни екстракт), **сулфати, сулфиди, хлориди, гвожђе, феноли, детерџенти** (као алкилбензол сулфонат), **натријум, укупни Р** (фосфор), **укупни N** (азот), **калијум, електропроводљивост и беланчевине.**

Мониторинг ваздуха

Испитивање квалитета ваздуха, што подразумева мерење емисије и имисије, вршити у складу са домаћом и страном законском регулативом и стандардима, који се односе на ову област.

Контрола квалитета ваздуха мерењем **имисије** врши се ради праћења загађености ваздуха у близини појединачног извора и у случају разбацаних високих и ниских извора загађивања по читавој површини.

Контролу квалитета ваздуха треба ораганизовати тако да се прво изврши идентификација свих могућих присутних полутаната, које могу потицати из присуних привредних делатности. Након индентификације присутних полутаната, потребно је организовати систематско испитивање квалитета ваздуха (имисија), мерењем концентрације присутних загађујућих материја.

Мерења имисије, која се спроводе на мерним местима, која нису у мрежи мерних места систематског мерења имисије спроводе се у трајању од најмање шест месеци, а ради добијања одређених података о имисији може трајати краће од шест месеци.

Контролу квалитета ваздуха мерењем **емисије** загађујућих материја вршити у складу са *Правилником о граничним вредностима емисије, начину и роковима мерења и евидентирања података ("Службени гласник РС", бр. 30/97, 35/97).*

Мониторинг буке

Генерална препорука је да се на предметном простору, праћење нивоа буке врши на истим контролним местима као и праћење квалитета имисије ваздуха, односно уз веће путне правце, као и у близини већих радних комплекса.

Праћење нивоа буке неопходно је извршити у складу са **Правилником о дозвољеном нивоу буке у животној средини ("Службени гласник РС", бр. 54/92)**. Резултате ових мерења неопходно је доставити надлежној општинској инспекцији.

Обзиром на планске садржаје и инвестиције на простору Општине, које су предвиђене овим Планом, неопходно је водити рачуна о структури будућих корисника и у складу са тим, надлежни орган ће неопходно прописати потребу израде Студија процене утицаја планираних објеката на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04), кроз које ће се повећати број контролних односно мониторинг тачака за праћење квалитета одређених параметара стања животне средине у зависности од технологије планираних садржаја и корисника простора.

VI ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Оцена извештаја о стратешкој процени врши се на основу критеријума садржаних у Прилогу II Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник Републике Србије", број 135/2004).

На основу оцене извештаја, орган надлежан за послове заштите животне средине даје сагласност на извештај о стратешкој процени, у складу са чл. 22. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Извештај о стратешкој процени саставни је део документационе основе плана, сходно члану 24. Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину.

Предметним Елаборатом су, на основу мултидисциплинарног начина рада, вредноване све мере и активности предвиђене Просторним планом општине Ада, процењени су њихови потенцијално негативни утицаји, који се могу реализовати имплементацијом Плана, уочени су одређени деградациони пунктови на овом простору и дат је предлог адекватних мера заштите животне средине за њихову елиминацију или смањење.